

Sveučilište u Zagrebu

Filozofski fakultet

Odsjek za informacijske i komunikacijske znanosti

Ak. god. 2015./2016.

Jasmina Bunčić

Informacijska pismenost učenika završnih razreda

osnovne škole

Diplomski rad

Studij: izvanredni studij bibliotekarstva

Mentor: dr. sc. Sonja Špiranec, izv. prof.

Zagreb, 2016.

Sadržaj

1. Uvod	1
2. Informacijska pismenost - definicija	2
2.1. Informacijska pismenost u Hrvatskoj	7
2.2. Informacijska pismenost u svijetu	10
3. Istraživanje informacijske pismenosti u OŠ Rovišće	11
3.1. Osnovna škola Rovišće	12
3.2. Ispitanici	13
3.3. Mjerni instrument	13
4. Provođenje ispitivanja	14
4.1. Podaci o ispitanicima	14
5. Pronalaženje podataka	20
6. Rezultati upitnika u odnosu na pojedine elemente	28
6.1. Rezultati upitnika u odnosu na spol	28
6.2. Rezultati upitnika u odnosu na opći uspjehu te ocjene iz hrvatskog jezika i matematike	29
6.3. Rezultati upitnika u odnosu na redovitost učenja	34
6.4. Rezultati upitnika u odnosu na čitalačke navike	35
6.5. Rezultati Upitnika po razredima	36
6.6. Broj netočnih i nerješениh pitanja	38
7. Analiza dobivenih rezultata	40
8. Kako u budućnosti poboljšati rezultate?	40
9. Zaključak	42
Sažetak	44
Summary	45
10. Popis tablica	46
11. Popis literature	48
12. Prilozi	50

1. Uvod

„Čovjek koji ne čita nema nikakvu prednost nad čovjekom koji uopće ne zna čitati.“ rekao je Mark Twain. Ova izjava sažima smisao cijelog ovog rada i istraživanja koje je bilo provedeno. Danas, kada je cjeloživotno učenje postalo standard, a ne iznimka, pronaći pravu informaciju u moru informacija i poslužiti se s njom na ispravan način i u pravom trenutku vještina je koja se mora trenirati. Čitati, a ne razumjeti pročitano ne razlikuje se nimalo od toga da se uopće ne zna čitati. To je i smisao informacijske pismenosti kojom će se ovaj rad baviti. Pročitati, razumjeti, procijeniti, upotrijebiti – to su potrebne i tražene vještine.

Informacijska pismenost, izraz koji posljednjih godina dobiva na značenju, ali i popularnosti, ono je čemu bi svi trebali težiti. Imati društvo u kojem se pojedinac samostalno služi izvorima, pronalazi informaciju i služi se njome na primjeren način cilj je svakog modernog obrazovanja. Ovaj rad bavit će se samim terminom informacijske pismenosti, kako se on definira, što on podrazumijeva te kako je uključen u obrazovanje u Hrvatskoj. Proučit ćemo i definicije srodnih termina poput informatičke/računalne pismenosti, digitalne pismenosti i korištenja informacijsko-komunikacijskih tehnologija. Pogledat ćemo i neke svjetske primjere.

Sljedeći dio rada bavit će se Osnovom školom Rovišće i njenim učenicima koji su sudjelovali u istraživanju. 59 učenika završnog razreda Osnovne škole Rovišće ispunilo je u potpunosti ili djelomično Upitnik. Upitnik je analiziran, rezultati su objašnjeni, prikazani u tablicama i uspoređeni, ako je to bilo moguće, sa sličnim istraživanjima u Hrvatskoj i u svijetu. Analiza je dala neke očekivane rezultate, ali je i skrenula pozornost na probleme koji su uočeni prilikom same analize. Prije provođenja istraživanje, očekivano je bilo da će učenici boljeg općeg uspjeha bolje riješiti i Upitnik što se i pokazalo točnim. Koji su to problemi izišli na vidjelo prilikom provođenja Upitnika, vidjet ćemo prilikom analize svakog pojedinog pitanja.

Na kraju analize dane su preporuke za poboljšanje rezultata te su doneseni glavni zaključci analize istraživanja.

Cilj je ovog istraživanja bio vidjeti kako učenici završnih razreda osnovne škole dolaze do informacija, kako se snalaze u različitim vrstama izvora te što utječe na njihovu uspješnost pri tom procesu.

2. Informacijska pismenost - definicija

Sam pojam „informatička pismenost“ među prvima je upotrijebio Paul G. Zurkowski 1974. godine. Zurkowski je pojam upotrijebio u Izvješću Nacionalnoj komisiji za knjižnice i informatičku znanost¹ gdje je napomenuo kako su informatički pismeni ljudi oni koji su „trenirani koristiti se informatičkim alatima u svom poslu. Oni su naučili tehnike i vještine kako bi se koristili širokim rasponom informatičkih alata kao i primarnim izvorima kako bi oblikovali informirana rješenja svojih problema.“² Čak i 1974. godine Zurkowski uviđa kako pojam pismenosti i informatičke pismenosti nisu jednaki te navodi kako je tek 1/6 stanovništva SAD-a informatički pismeno od gotovo 100% pismenih ljudi.³ Uzmimo u obzir kako 1974. godine internet nije bio glavni izvor informacija, tiskani izvori bili su primarni izvor informacija, a tehnologija i računala su tek polako najavljivala revoluciju u modernom svijetu. Od tada su prošle 42 godine, broj tiskanih izvora se povećao, pojavili su se digitalni izvori informacija, najveći dio sveukupnog ljudskog znanja nalazi se na internetu i dostupan je u gotovo bilo kojem dijelu svijeta u bilo kojem trenu. Ljudi su bombardirani izuzetno velikom količinom informacija na svakodnevnoj bazi i razlučiti koja informacija je potrebna, ali i točna postala je najcjepkavija vještina.

Jedno od prvih pitanja koje si moramo postaviti prilikom ovakvog ispitivanja jest kako se informatička pismenost danas uopće definira. U 42 godine koliko pojam postoji definicije su se mijenjale, te i danas postoji nekoliko definicija. Mi ćemo se usredotočiti na onu Američkog udruženja knjižničara. Prvo moramo napomenuti kako je najčešća pogreška koja se događa u svakodnevnom radu s ovim pojmom izjednačavanje pojmova informatička pismenost s pojmom informatičke pismenosti. Američko udruženje knjižničara (American Library Association - ALA) u Proglasu iz 1989. godine navodi kako „informatički pismena osoba je

---

¹ Zurkowski, P. G. The information service environment relationships and priorities. Report no. 5. Washington : National commission on libraries and information science, 1974.URL:
<http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED100391.pdf> (21.3.2016.)

² Zurkowski, P. G. The information service environment relationships and priorities. Report no. 5. Washington : National commission on libraries and information science, 1974.URL:
<http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED100391.pdf> (21.3.2016.)

³ Zurkowski, P. G. The information service environment relationships and priorities. Report no. 5. Washington : National commission on libraries and information science, 1974.URL:
<http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED100391.pdf> (21.3.2016.)

ona koja prepoznaje kada mu je informacija potrebna te ju je sposoban pronaći, procijeniti i upotrijebiti“.⁴

Američko udruženje školskih knjižničara (AASL) izdalo je 1998. godine Standarde informacijske pismenosti za učenje koji se odnose na primarno i sekundarno obrazovanje. Kako se ovo istraživanje bazira na informacijskoj pismenosti učenika osnovne škole, dakle primarno obrazovanje, nabrojiti ćemo standarde koji se odnose upravo na tu populaciju. Postoji 9 standarda koji su podijeljeni u tri kategorije.

„Standardi 1,2 i 3 odnose se na informacijsku pismenost:

- 1. Učenik koji je informacijski pismen uspješno i učinkovito pristupa informacijama*
- 2. Učenik koji je informacijski pismen vrednuje informacije kritički i kompetentno*
- 3. Učenik koji je informacijski pismen koristi se informacijama točno i kreativno.*

Standardi 4,5 i 6 odnose se na samostalno učenje:

- 4. Učenik koji zna samostalno učiti informacijski je pismen i traži informacije koje zadovoljavaju njegove osobne interese*
- 5. Učenik koji zna samostalno učiti informacijski je pismen i zna cijeniti literaturu i druge kreativne iskaze informacija*
- 6. Učenik koji zna samostalno učiti informacijski je pismen i teži izvrsnosti u pronalaženju informacija i stvaranju znanja.*

Standardi 7, 8 i 9 odnose se na društvenu odgovornost:

- 7. Učenik koji doprinosi obrazovnoj zajednici i društvu općenito informacijski je pismen i prepoznaje važnost informacija u demokratskom društvu*
- 8. Učenik koji doprinosi obrazovnoj zajednici i društvu općenito informacijski je pismen i ponaša se etički prema informacijama i informacijskoj tehnologiji*

---

⁴ Presidential Committee on Information Literacy: Final Report
URL: <http://www.ala.org/acrl/publications/whitepapers/presidential> (29.12.2015.)

9. *Učenik koji doprinosi obrazovnoj zajednici i društvu općenito informacijski je pismen i uspješno sudjeluje u skupinama kako bi pronašao i generirao informacije.*⁵

Svi navedeni standardi vrlo detaljno predočavaju koje to vještine mora imati informacijski pismena osoba u primarnom obrazovanju, dakle, u osnovnoj školi. Iz Standarda je vidljivo kako pojam informacijski pismene osobe izlazi iz okvira samog obrazovanja. Informacijski pismen pojedinac mora dobro funkcionirati i unutar svog društva.

Za navedene standarde postoje i pokazatelji uspješnosti. Mi ćemo se usredotočiti samo na prva tri standarda s obzirom na to da ovaj Upitnik nije mogao obuhvatiti sve standarde informacijske pismenosti.

- *„Pokazatelj za standard 1: prepoznaje potrebu za informacijom. Način na koji učenik daje pregled teme pokazuje njegovo razumijevanje, kako je ideja povezana s drugim idejama ili pitanjima koja mogu biti uključena u glavnu temu.*
- *Pokazatelj za standard 2: Informacijski pismen učenik vrednuje informacije kritički i kompetentno. Takav učenik pažljivo i mudro ocjenjuje kvalitetu informacija. Razumije i primjenjuje tradicionalne i novonastajuće principe za vrednovanje točnosti, ispravnosti, relevantnosti, kompetentnosti i neovisnosti informacija. Uz te principe koristi logiku i procjenu, kako bi prihvatio, odbio ili zamijenio informacije i odgovorio na informacijsku potrebu.*
- *Pokazatelj za standard 3: Informacijski pismen učenik točno i kreativno koristi informacije. Informacijski pismen učenik vješto i učinkovito upravlja informacijama u različitim kontekstima. Iz niza izvora i oblika organizira i integrira informacije, kako bi ih primijenio prilikom donošenja odluka, rješavanja problema, kritičkog razmišljanja i kreativnog razmišljanja. Ovaj standard promovira oblikovanje i provođenje autentičnih proizvoda, koji uključuju kritičko i kreativno razmišljanje, koje odražava situacije iz stvarnog svijeta.*⁶

---

⁵ Špiranec, Sonja, Banek Zorica, Mihaela: Informacijska pismenost: Teorijski okvir i polazišta. Zagreb: Zavod za informacijske studije, 2008, str.62

⁶ Znanjem do znanja. Lovrinčević, Jasmina et al. Zagreb: Odsjek za informacijske studije, 2005., str. 51-56

Moramo napomenuti i 6 velikih vještina koje su model koji pokazuje na koji način ljudi općenito rješavaju informacijske probleme. Zajedno s podkategorijama to su:

1. *„Definicija problema*

1.1 Definicija informacijskog problema

1.2 Identifikacija potrebne informacije

2. *Strategije informacijskog pretraživanja*

2.1 Odrediti sve moguće izvore

2.2 Izabrati najbolje izvore

3. *Pronalaženje i pristup*

3.1 Pronaći izvore (intelektualno i fizički)

3.2 Pronaći informaciju unutar izvora

4. *Korištenje informacija*

4.1 Uključiti se (npr. čitati, čuti, gledati, dodirnuti)

4.2 Izvlačenje bitne informacije

5. *Sinteza*

5.1 Organizacija iz više izvora

5.2 Prezentacija izvora

6. *Evaluacija*

6.1 Procjena rezultata (efikasnost)

6.2 Procjena procesa (učinkovitost)“⁷

Ovo istraživanje željelo je pokazati na koji način učenici pristupaju informacijama, kojim izvorima će se služiti za to te mogu li iščitati informacije iz ponuđenih izvora (u Upitniku je to bio graf s dvije varijable). Rezultati će pokazati u kojoj mjeri učenici traže različite izvore, te

---

⁷ The Big 6 URL: <http://big6.com/pages/about/big6-skills-overview.php> (23.4.2016.)

procjenjuju li ih uopće, te ćemo na kraju zaključiti na kojim vještinama, ako je to potrebno, bi učitelji i stručni suradnici trebali dodatno raditi s učenicima .

Kao što smo već napomenuli, s pojmom informacijske pismenosti često se izjednačava pojam informatičke pismenosti. Računalna/informatička pismenost ostvaruje se putem definirane razine uporabe i operiranja računalnim sustavima, mrežama i programima. Informatička pismenost se odnosi na tehnologiju, infrastrukturu i tehnološki know-how.⁸ ICILS istraživanje informacijske pismenosti (Međunarodno istraživanje računalne i informacijske pismenosti) koristilo je sljedeću definiciju: „Računalna i informacijska pismenost je sposobnost pojedinca da koristi računala kako bi istraživao, stvarao i komunicirao radi učinkovitog sudjelovanja kod kuće, u školi, na radnome mjestu i u društvu“.⁹

Ne smijemo zaboraviti ni digitalnu pismenost koja „odnosi se na sposobnost čitanja i razumijevanja hiperteksta ili multimedijских tekstova, a uključuje razumijevanje slika, zvukova i teksta dinamičkog nesekvencijalnog hiperteksta.“¹⁰ Informacijska pismenost u sebi naravno sadržava i onu digitalnu jer se pretpostavlja da se doista informatički pismen pojedinac snalazi u svim vrstama izvora. Većina današnjih učenika odrasla je s tehnologijom i njima je uobičajeno sve pronaći putem tehnologije, točnije na internetu. Rijetki su oni učenici koji nemaju pametne mobitele ili računalo i pristup internetu kod kuće. Ne smijemo zaboraviti da se digitalni izvori se odnose samo na izvore na internetu, nego su tu uključeni i materijali na npr. CD-u ili DVD-u.

Tehnologija je uvelike promijenila shvaćanje toga što je pismena osoba. U prošlosti je bilo dovoljno samo znati čitati i pisati, danas je to samo mali dio onoga što informacijski pismena osoba, a ne samo pismena osoba, mora znati kako bi uopće funkcionirala u društvu i bila spremna na izazove današnjeg svijeta. Već sada svi važni dokumenti se smatraju javno dostupnima ako se nalaze na internetu, ne uzimajući u obzir pristup pojedinca internetu. U

---

⁸ Špiranec, Sanja: Informacijska pismenosti – ključ za cjeloživotno učenje.

URL: <http://edupoint.carnet.hr/casopis/17/clanci/1.html> (8.2.2016.)

⁹ Braš Roth, Michelle; Markočić Dekanić, Ana; Ružić, Danica. ICILS 2013: Priprema za život u digitalnom dobu: Međunarodno istraživanje računalne i informacijske pismenosti. Zagreb, 2014., str. 21.

¹⁰ Špiranec, Sonja. Informacijska pismenost: Ključ za cjeloživotno učenje.

URL: <http://edupoint.carnet.hr/casopis/17/clanci/1.html> (30.3.2016.)

prošlosti je opismenjavanje bila privilegija aristokracije i bogatih pojedinaca, rukom prepisivane knjige ili prve tiskane knjige su bile skupe što je značilo da pismenost nije bila standard cijelog društva. Danas je situacija uvelike drugačija. Uz pristup internetu, većina ljudi ipak ima pristup informacijama, a velik dio tih informacija je besplatan. Opismenjavanje se preselilo iz samostana, preko knjižnica, u vlastite domove pojedinca željnih novih znanja i vještina.

Kako se pismenost učila, tako se mora podučavati i informacijska pismenost. Knjižnice su preuzele ulogu učitelja informacijske pismenosti. Čak je i jedan od slogana Udruge američkih knjižnica (American Library Association) na pitanje „Zašto knjižnice mijenjaju svijet?“ sljedeći „Jer poslodavci žele kandidate koji znaju razliku između web pretraživanja i istraživanja.“ („Because employers want candidates who know the difference between a web search and research.“)¹¹ Knjižnice su oduvijek bila mjesta širenja pismenosti, a takav je slučaj i s informacijskom pismenosti. One su mjesta koja će rado prihvatiti nove tehnologije, ali će rado i podijeliti svoje znanje sa svijetom. To im je oduvijek bila primarna zadaća.

No, knjižničari trebaju suradnike u tom procesu, a najvažniji suradnici su im učitelji. Kakvo je stanje poučavanje informacijske pismenosti u Hrvatskoj i svijetu vidjet ćemo u sljedećim poglavljima.

2.1. *Informacijska pismenost u Hrvatskoj*

Kada govorimo o informacijskoj pismenosti prvo dolazimo do knjižnica. Standard za školske knjižnice Republike Hrvatske u Članku 5 navodi kako rad s učenicima u školskoj knjižnici obuhvaća između ostalog:

*„- uvođenje učenika u temeljne načine pretraživanja i korištenja izvora znanja (informacija)
- sustavno poučavanje učenika za samostalno i permanentno učenje - učenje za cijeli život
- podučavanje informacijskim vještinama pri upotrebi dostupnih znanja.“¹²*

---

¹¹ Libraries Transform: An Initiative of the American Library Association URL: <http://www.ilovelibraries.org/librariestransform/> (21.3.2016.)

¹² Standard za školske knjižnice URL: <http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/272719.html> (2.4.2016.)

Pojam informacijske pismenosti se ne navodi izričito, no ove tri radnje savršeno opisuju samu bit te vještine. Knjižničari su osobe koje bi trebale samostalno, ali i u suradnji s učiteljima, naučiti svoje korisnike kako biti informacijski pismena osoba. To vrijedi za knjižničare na svim razinama obrazovanja – u osnovnim školama, srednjim školama, na sveučilištima, ali i u cjeloživotnom obrazovanju. Ubrzanim razvojem tehnologije i neprestanim pojavljivanjem novih izvora informacija, informacijska pismenost je proces koji se neprestano nadopunjuje novim informacijama te se osobe koje to poučavaju moraju sustavno usavršavati kako bi svojim korisnicima mogle ponuditi najnovije informacije.

Nastavni plan i program za osnovne škole iz 2005. godine također navodi školsku knjižnicu kao mjesto informacijskog opismenjavanja korisnika, ali i suradnju knjižničara i učitelja.

„Samostalnost u uporabi različitih izvora informacija i znanja očituje se u snalaženju u svim knjižnicama, služenju njihovom građom, poznavanju klasifikacijskih načela, uporabi raznovrsnih kataloga, bibliografija, referentne zbirke i drugih izvora bez kojih nema suvremenog i svrsishodnoga cjeloživotnog učenja te napredovanja u struci, a ni kvalitetnoga provođenja slobodnoga vremena.

Timskim radom školskoga knjižničara i učitelja omogućuje se međupredmetno povezivanje sličnih ili zajedničkih nastavnih sadržaja iz područja informacijske i čitalačke pismenosti, kako pri planiranju tako i u ostvarivanju, čime se znatno smanjuje opterećenost učenika.“¹³

Školski knjižničari dakle nisu i ne mogu biti jedine osobe koje će podučavati korisnike informacijskoj pismenosti. Bez suradnje svih uključenih u nastavni proces na svim razinama obrazovanja – osnovnoškolskoj, srednjoškolskoj i sveučilišnoj – neće biti ni informacijski pismenih ljudi. U praksi, mali broj školskih knjižničara provodi aktivnosti vezane za informacijsku pismenost, a još je manji broj onih koji sustavno i u suradnji s učiteljima ili profesorima informacijski opismenjuju svoje učenike.

---

¹³ Nastavni plan i program za osnovne škole

URL: <http://public.mzos.hr/Default.aspx?art=12662> (2.4.2016.)

Nacionalni okvirni kurikulum iz 2011. godine spominje isključivo informacijsku i komunikacijsku tehnologiju te ju opisuje na sljedeći način: *Informacijska i komunikacijska tehnologija ima mogućnosti najsuvremenijega dostupnoga nastavnoga pomagala i sredstva u svim odgojno-obrazovnim područjima. Mogućnostima multimedijских prikaza i pristupa računalnim mrežama, osobito internetu, omogućuje trenutačni pristup golemu i brzo rastućemu broju informacija iz cijeloga svijeta omogućujući ujedno i njihovo pretraživanje. Uz to, pridonosi razvoju učeničkih sposobnosti samostalnoga učenja i suradnje s drugima te njihovih komunikacijskih sposobnosti. Pridonosi razvoju pozitivnoga odnosa prema učenju, unaprjeđenju načina na koji učenici prikazuju svoj rad te njihovim pristupima rješavanju problema i istraživanju. Isto tako učinkovita i racionalna primjena informacijske i komunikacijske tehnologije u različitim situacijama daje bitan prinos razumijevanju temeljnih koncepata u području tehnike i informatike. Stoga je odgovarajući pristup informacijskoj i komunikacijskoj tehnologiji nužno omogućiti svim učenicima. Oni se tom tehnologijom trebaju služiti u svim predmetima i tako dobiti mogućnost za istraživanje i komunikaciju u lokalnoj sredini, ali i šire, kako bi stekli vještine razmjene ideja i podjele rada sa suradnicima te pristupa stručnim sadržajima različitim načinima.*¹⁴ Informacijsko-komunikacijska tehnologija sastavni je dio moderne informacijske pismenosti te je njeno mjesto u Nacionalnom okvirnom kurikulumu zasluženno, no u tom kurikulumu nije bilo niti riječi o samoj informacijskoj pismenosti.

Prijedlog novog Okvira nacionalnog kurikuluma iz ožujka 2016. godine prvi spominje informacijsku pismenost. „Naglašava se usvajanje znanja, razvoj vještina i spremnosti djece i mladih osoba za: *Informacijsku pismenost - Odnosi se na učinkovit pristup različitim izvorima informacija i različitim informacijama djece i mladih osoba, koje ih kritički vrednuju, procjenjuju, interpretiraju i odabiru i njima se svrhovito, odgovorno i kreativno koriste u različitim situacijama učenja i rješavanja problema. Za pretragu, prikupljanje, organiziranje, vrednovanje, korištenje, upravljanje i razmjenu informacija posebno je značajno korištenje informacijske i komunikacijske tehnologije i digitalnih alata. Podrazumijeva da djeca i mlade osobe razumiju etička i pravna pitanja povezana s pristupom*

---

¹⁴ Nacionalni okvirni kurikulum: Za predškolski odgoj i obrazovanje i opće obavezno i srednjoškolsko obrazovanje. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa RH. Zagreb, 2011.

*i korištenjem informacija i da zagovaraju etičku i odgovornu uporabu informacija.*¹⁵ Za razliku od svih prethodnih važećih dokumenata u osnovnim školama, ovaj Prijedlog, izričito spominje informacijsku pismenost i prepoznaje njenu vrijednost u obrazovanju.

Taj isti prijedlog, uz informacijsku pismenost spominje i digitalnu pismenost. „U svim dijelovima nacionalnoga kurikuluma potrebno je osigurati okruženje, poticaje i podršku za razvoj komunikacije, suradnje, informacijske i digitalne pismenosti i podršku za uporabu tehnologije.“¹⁶ Tehnologija je smatrana iznimno važnom i njeno korištenje mora se omogućiti svakom učeniku osnovne škole. Učenici bi trebali naučiti kako se „prikladno i učinkovito koristiti računalnim aplikacijama, internetom i medijima za stvaranje i prikazivanje informacija i medijskih ostvaraja.“¹⁷

2.2. Informacijska pismenost u svijetu

Međunarodni savez knjižničarskih društava i ustanova (IFLA) u svojim smjernicama za informacijsku pismenost u cjeloživotnom učenju navodi kako knjižnica iako sama promiče informacijsku pismenost ne može to i odraditi sama. Predlažu se razni suradnici poput učitelja u školama, samih učenika, roditelja, ali i društva u cjelini. Svi zajedno moraju pridonositi stvaranju, ako se to može tako nazvati, informacijski pismenih pojedinaca.¹⁸ IFLA ima propisane smjernice i za školske knjižnice u kojima navodi kako su programi informacijske

---

¹⁵ Okvir nacionalnog kurikuluma - prijedlog

URL: <http://public.mzos.hr/Default.aspx?art=14314&sec=2685> (2.4.2016.)

¹⁶ Okvir nacionalnog kurikuluma - prijedlog

URL: <http://public.mzos.hr/Default.aspx?art=14314&sec=2685> (2.4.2016.)

¹⁷ Okvir nacionalnog kurikuluma - prijedlog

URL: <http://public.mzos.hr/Default.aspx?art=14314&sec=2685> (2.4.2016.)

¹⁸ Guidelines on Information Literacy Learning for Lifelong Learning

URL: <http://www.ifla.org/files/assets/information-literacy/publications/ifla-guidelines-en.pdf> (30.3.2016.)

pismenosti među najvažnijim zadacima knjižnice, jednako važni kao i pismenost, promicanje čitanja, integracija tehnologije u knjižnice i profesionalni razvoj učitelja.¹⁹

Kada gledamo primjere pojedinih zemalja u svijetu, situacija je sljedeća. Situacija u Engleskoj je slična onoj u Hrvatskoj. Informacijska pismenost je vezana isključivo za knjižnice, iako ima par izoliranih primjera gdje se ona proteže i u drugim područjima obrazovanja. Škotska, s druge strane, je zbog financiranja uspjela prožeti informacijsku pismenost kroz cijelu obrazovnu strukturu.²⁰ Jedna država u kojoj funkcioniraju četiri gotovo samostalne države nije jedinstvena oko pojma informacijska pismenost i njegovog značenja za obrazovanje i cjeloživotno obrazovanje ljudi.

Ruski obrazovni sustav još uvijek se bazira samo na računalnoj pismenosti što je, po njihovom mišljenju, rezultiralo niskim rezultatima čitalačke pismenosti i razumijevanja na PISA istraživanju 2003. godine.²¹ No, postoje programi i planovi kako bi se informacijska pismenost uključila u sve razine obrazovanja.

Australia i Novi Zeland prepoznaju potrebu za informacijski pismenim ljudima te se slažu kako knjižničari sami, bez pomoći učitelja ili drugih suradnika, ne mogu pridonijeti samom opismenjavanju. Oni imaju napisane smjernice za promicanje informacijske pismenosti.²²

3. Istraživanje informacijske pismenosti u OŠ Rovišće

---

¹⁹ IFLA School Library Guidelines

URL: <http://www.ifla.org/files/assets/school-libraries-resource-centers/publications/ifla-school-library-guidelines.pdf> (2.4.2016.)

²⁰ Information Literacy UK

URL: <http://www.informationliteracy.org.uk/sectors/il-schools/> (21.3.2016.)

²¹ Gendina, Natalia. Information literacy in Russia: Problems of formation of information literacy and information culture of children and youth: a view from Russia.

URL: <http://www.ifla.org/files/assets/information-literacy/publications/il-report/russia-2010.pdf> (4.4.2016.)

²² Australian and New Zealand Information Literacy Framework: principles, standards and practice. Second edition. Editor: Alan Bundy

URL: <http://www.caul.edu.au/content/upload/files/info-literacy/InfoLiteracyFramework.pdf> (4.4.2016.)

Za potrebe ovog istraživanja izabrana je Osnovna škola Rovišće, točnije, učenici završih razreda. U sljedećim poglavljima dan je osvrt na samu školu, opisane su njene karakteristike, zatim je opisana struktura završnih razreda, a u zadnjem dijelu u ovom poglavlju rada opisan je način provođenja samog istraživanja, tj. Upitnik koji je dan učenicima.

3.1. Osnovna škola Rovišće

Ispitanici u ovom istraživanju bili su učenici završnih, dakle, osmih razreda Osnovne škole Rovišće. Osnovna škola Rovišće nalazi se u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji, u najvećoj općini u županiji. Sama škola uz matičnu školu u Rovišću ima i pet područnih škola. Svi učenici od petog do osmog razreda nastavu pohađaju u matičnoj školi u Rovišću. Škola je posebna po velikom broju učenika koji su se doselili na područje općine tijekom i nakon Domovinskog rata iz Bosne i Hercegovine, Makedonije i Kosova. U školi je trenutno 33% učenika podrijetlom s Kosova te 6% učenika Roma. Zbog toga, dio učenika je dvojezičan, ili u potpunosti ili djelomično, te se kod kuće koriste još jednim jezikom, a ne samo hrvatskim. Kako to u nižim razredima stvara probleme učenicima koji još nisu dovoljno dobro usvojili hrvatski jezik, te se preporuča korištenje hrvatskog jezika i kod kuće, postoji vjerojatnost da dio učenika koji kod kuće koriste još jedan jezik, to nisu spomenuli u istraživanju.

Druga posebnost OŠ Rovišće veliki je broj učenika koji se školuju po posebnim programima, ili po redovnom programu uz individualizirani pristup (44 učenika) ili po prilagođenom programu uz individualiziran pristup (30 učenika). Sama škola ima 571 učenika, od toga se 27% učenika školuje po posebnim programima, što je veliki broj koji mora biti uzet u obzir kada ćemo govoriti o rezultatima istraživanja. Na samom upitniku nisam tražila od ispitanika da napomenu po kojem obliku školovanja se školuju.

Matična škola Osnovne škole Rovišće ima vlastitu knjižnicu s oko 10 000 jedinica građe te posebnu informatičku učionicu. Postoje također specijalizirane učionice za sljedeće predmete: tehnička kultura, likovna kultura, glazbena kultura, biologija, povijest, vjeronauk, hrvatski jezik, strani jezik, fizika, kemija i matematika. U sklopu škole nalazi se i sportska dvorana, a okoliš škole čine sportski tereni, maleno igralište za niže uzraste i dvorište škole. Najveći dio učionica nema računalo niti projektor i upotreba digitalnih materijala vrlo je rijetka u nastavi. Škola nije u sustavu e-škola iako se prijavila na projekt, no nije ušla u njega. Učenici ne koriste tablete, učitelji također, a i tehnologija koja postoji u školi uglavnom je

zastarjela, internet veza je često nepouzdana što otežava bilo kakvo održavanje nastave koristeći tehnologiju.

3.2. Ispitanici

U OŠ Rovišće postoje četiri osma razreda. U njima se nalazi ukupno 75 učenika. Od tih 75 učenika, njih 55 se školuje po redovnom programu, 9 se školuje po prilagođenom programu uz individualiziran pristup dok se njih 10 školuje po redovnom programu uz individualiziran pristup.²³

Osmi razredi sastavljeni su prilikom prelaska učenika iz četvrtog u peti razred i to na način da svaki razred ima podjednaki broj odličnih, vrlo dobrih, dobrih i dovoljnih učenika, te podjednak broj učenika s teškoćama u učenju. Kako škola ima matičnu školu te pet područnih škola, u istom razredu se tako nalaze djeca iz gotovo svih škola, a time i svih dijelova općine te čak i dijelova susjednih općina. Time se željela postići jednakost razreda po uspjehu, no kako su učenici prelazili u više razrede, tako su i razlike između razreda postale vidljivije te se često dogodi da se razredi koji su bili podjednako uspješni počnu jako razlikovati kada stignu do osmog razreda. S prelascima u više razrede, često se mijenja i broj učenika s teškoćama koji se u pravilu uvijek povećava.

3.3. Mjerni instrument

Prilikom istraživanja informacijske pismenosti korišten je upitnik. Upitnik je sadržavao dva dijela. Prvi dio bila su općenita pitanja o samim ispitanicima, njihovim navikama i ocjenama. Drugi dio Upitnika sadržavao je pitanja na koja su učenici morali odgovoriti te za dio pitanja napisati gdje su pronašli informaciju. Prvi dio pitanja bila je tablica koja je sadržavala sedam pitanja, nakon čega je uslijedio graf s dvije vrijednosti koji je sadržavao tri pitanja, zatim je uslijedio dio pitanja o Ivanu Meštroviću koji je sadržavao četiri pitanja, te je zadnji dio pitanja bio vezan za Oxford enciklopediju za mlade koji je sadržavao također tri pitanja. Kao zadnji dio Upitnika dodano je pitanje o tome zašto učenici nisu odgovorili na

---

²³ Plan OŠ Rovišće

URL: http://os-rovisce.skole.hr/upload/os-rovisce/images/newsimg/311/File/GPP_2015-16.pdf (14.2.2016.)

pojedino pitanje ako je to bio slučaj kako bi se vidjelo koji su njihovi razlozi nerješavanja pojedinih pitanja.

4. Provođenje ispitivanja

Ispitivanje je provedeno tijekom studenoga i prosinca 2015. godine. Učenicima osmih razreda (njih manje od 75 jer pojedini učenici nisu bili na nastavi taj dan) su na satu podijeljeni upitnici te su prvi dio upitnika ispunjavali zajedno uz pomoć ispitivača. Drugi dio upitnika učenici su rješavali samostalno te su dobili 5 dana kako bi pronašli što više odgovora i vratili upitnike. Dva razreda, 8.a i 8.b dobili su jednu vrstu upitnika, dok su 8.c i 8.d dobili malo promijenjenu vrstu upitnika.

Učenici osmih razreda izabrani su zbog toga što se radi o završnom razredu osnovne škole koji označava određeno postignuće i razinu znanja. Strana istraživanja, poput onog ICILS-a također su uključivala učenika upravo završnih razreda osnovne škole, kako oni navode zbog toga što „učenici koji završavaju osmi razred dovoljno se dugo školuju da bi se mogao promatrati utjecaj školovanja na učenička postignuća.“²⁴

Najveći problem koji se pojavio bio je sakupiti upitnike nakon ispitivanja. Dio upitnika nije vraćen te je na kraju sakupljeno 59 upitnika, od kojih je 5 upitnika vraćeno potpuno prazno osim uvodnog dijela koji smo rješavali zajedno na satu. Upitnik je namjerno dan da se rješava nekoliko dana kako bi učenici imali dovoljno vremena da uz standardne obaveze za školu pronađu tražene informacije za upitnik. U praksi to se pokazalo lošim načinom no kako cilj nije bio da se Upitnik rješava isključivo na računalu (čime bi se dobili samo pokazatelji informatičke tj. računalne pismenosti), nije postojala druga opcija koja bi učenicima dala dovoljno veliki izbor mjesta na kojima će pronaći informacije te dovoljno vremena da to naprave.

4.1. Podaci o ispitanicima

Uvodni dio upitnika sadržavao je općenita pitanja koja su poslužila kako bismo vidjeli kakva je struktura samih ispitanika, koje su im ocjene te koje su im čitateljske navike.

---

²⁴ Braš Roth, Michelle; Markočić Dekanić, Ana; Ružić, Danica. ICILS 2013: Priprema za život u digitalnom dobu: Međunarodno istraživanje računalne i informacijske pismenosti. Zagreb, 2014., str 10

Prvo pitanje bilo je vezano uz spol učenika. Kako je upitnik bio anonim (jedini podatak koji je dodatno zatražen bio je da na upitnik napišu koji su razred kako bih im se kasnije moglo reći kako su po razredima riješili upitnik), to je bila prva informacija koja je tražena od ispitanika. U osmim razredima ima ukupno 75 učenika, od toga je 38 dječaka i 37 djevojčica. Ukupno je Upitnik riješilo 23 dječaka, te 36 djevojčica, iz čega je odmah vidljivo kako su učenice bile savjesnije što se tiče rješavanja i vraćanja upitnika uopće (samo jedna učenica nije predala Upitnik) dok je kod dječaka taj broj puno veći (njih čak 15). No moramo uzeti u obzir kako pojedini učenici nisu prisustvovali nastavi na dan kada su Upitnici podijeljeni.

Učenici koji su riješili upitnik po razredu i spolu							
8.a		8.b		8.c		8.d	
M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž
4	6	8	11	4	10	7	9

Tablica 1. Učenici koji su riješili upitnik po razredu i spolu

U istraživanju se radilo u učenicima osmih razreda koju su rođeni 2001. godine ili 2002. godine. Od 59 učenika, većina ih je rođena 2001. godine, njih 53, dok ih je samo šestoro rođeno 2002. godine.

Sljedeće je pitanje bilo govore li učenici kod kuće hrvatskih jezikom. Kako je dio učenika škole podrijetlom s Kosova, a neki učenici su i romskog podrijetla, ovo pitanje sam smatrala važnim za istraživanje. Samo dvije osobe napisale su da se kod kuće služe drugim jezikom osim hrvatskog. Kako ni oni sami nisu sigurni kako se točno zove jezik kojim govore, jedna osoba je napisala da govori kosovskim, a druga janjevačkim govorom. U slučaju kosovskog govora, vjerojatno se radi o albanskom jeziku. Postoji mogućnosti kako je stvaran broj učenika koji kod kuće govore jednim od tih dva navedena govora veći, no većina učenika ne želi to javno reći. Naime, u nižim razredima osnovne škole, učiteljice razredne nastave redovito su savjetovale roditelje da kod kuće pričaju hrvatskim jezikom kako bi njihova djeca naučila ispravno govoriti te kako bi se lakše snašla u školi. Tako su njihovi govori bili gledani kao nešto loše i kao nešto što ne bi trebalo raditi. Učenici i u osmim razredima rade tipične

greške za nekoga tko još nije savladao standardni hrvatski jezik što se najbolje vidi na satovima hrvatskog jezika te se i dalje postavlja pitanje kojim jezikom učenici govore kod kuće. Svi učenici rođeni su u Hrvatskoj i cijeli život žive ovdje, dok su roditelji uglavnom s Kosova te se i u njihovom govoru primjećuju greške koje tipične za ljude kojima je hrvatski drugi jezik. Zbog minimalnog, gotovo nepostojećeg, broja učenika koji su spomenuli da se kod kuće služe drugim ili još jednim jezikom, taj podatak na kraju nije uzet u obzir pri analiziranju Upitnika.

Što se tiče uspjeha iz sedmog razreda te završnih ocjena iz hrvatskog jezika i matematike, situacija je prikazana u tablici.

	5	4	3	2
Opći uspjeh	22	22	13	1
Hrvatski jezik	19	20	15	4
Matematika	20	17	10	11

Tablica 2. Opći uspjeh učenika, zaključne ocjene iz hrvatskog jezika i matematike

Sljedećih nekoliko pitanja odnosilo se na čitanje. *Čitaš li za školu u svrhu učenja?* bilo je prvo od takvih pitanja. Po razredima učenici su odgovorili na sljedeći način.

DA	NE
53	6

Tablica 3. Čitaš li za školu u svrhu učenja?

Vidljivo je kako većina učenika čita, pa makar to bilo samo za školu, što je pohvalno.

Prilikom sljedećeg pitanja – *Što čitaš za školu?* Učenicima su bili ponuđeni sljedeći odgovori, a ovo su rezultati. Učenici su mogli zaokružiti više odgovora, ovisno o tome kojim izvorom učenja se koriste.

Izvor	Ukupno
LEKTIRE	36

UDŽBENICI	42
BILJEŠKE	37
ENCIKLOPEDIJE ILI LEKSIKONI	3
OSTALO (navedi što)	18 (internet)

Tablica 4. Što čitaš za školu u svrhu učenja?

Iz tablice vidimo kako udžbenici drže uvjerljivo prvo mjesto pri izboru izvora za učenje, no uzevši u obzir broj od 59 učenika koji su ispunili ovaj upitnik, vidljivo je kako određen broj učenika, njih čak 17 ne koristi niti taj izvor prilikom učenja. Bilješke su drugi najpopularniji izvor učenja dok su lektire, kao obaveza Hrvatskog jezika, treće po redu. Enciklopedijama ili leksikonima se koristi tek troje učenika što je zanemariv broj, dok se ostalim izvorima, a učenici su tu spominjali isključivo internet, koristi njih 18. To nam pokazuje kako se generacije djece koje su odrasle uz tehnologiju oslanjaju na nju, prije nego na tiskane izvore, kao što su enciklopedije ili leksikoni.

Kada im se postavilo pitanje koliko često uče, učenici su odgovorili na sljedeći način.

Koliko često učiš?	Broj učenika
SVAKODNEVNO	21
5-6 PUTA TJEDNO	9
2-3 PUTA TJEDNO	22
1 TJEDNO	6
NIKADA	1

Tablica 5: Koliko često učiš?

Prema tablici, čak polovina ispitanika često uči, dok je broj učenika koji uče jednom tjedno ili nikada tek 7.

Koriste li pri čitanju dodatne materijale, učenici su odgovorili na sljedeći način:

DA	NE
-----------	-----------

50	9
----	---

Tablica 6: Koristiš li pri učenju dodatne materijale?

Čak 50 ispitanika odgovorilo je da ih koristi, dok je samo 9 ispitanika napisalo kako se ne koristi dodatnim materijalima pri učenju. Takav rezultat ide u prilog prethodnom pitanju o učestalosti učenja. Vidljivo je kako ispitanici ipak posvećuju dosta pažnje svom učenju.

Pri pitanju koje dodatne materijale koriste, bila su im ponuđena tri odgovora, a rezultati su sljedeći:

Dodatni materijal	Ukupno
ENCIKLOPEDIJE	1
LEKSIKONI	0
INTERNET	50

Tablica 7: Koje dodatne materijale koristiš pri učenju?

Vrlo je zadovoljavajući podatak da većina učenika koristi internet kao dodatni materijal i izvor informacija pri učenju jer to pokazuje kako ispitanici uz same knjige i bilježnice koriste barem jedan dodatan materijal za učenje, no zabrinjava činjenica da samo jedan učenik koristi enciklopediju kao dodatan izvor informacija. Enciklopedije i leksikoni kao referentna literatura su obavezan dio knjižničnog fonda svake školske knjižnice što znači da ih svaka knjižnica ima, dok neće svaka knjižnica imati računala koja će učenicima omogućavati pristup internetu u prostorijama škole kako bi obavili svoju zadaću (knjižnica OŠ Rovišće nema računala kojima učenici imaju pristup). Generacije učenika koje su odrasle uz tehnologiju žele brzo doći do tražene informacije te odlazak u knjižnicu i listanje enciklopedija ili bilo kojeg drugog referentnog djela zasigurno nije nešto što će njih zanimati kao prvo zbog vremena koje je potrebno da se na taj način dođe do informacije. Učenike treba sustavno obrazovati o mogućnostima koje imaju unutar svog obrazovnog okruženja te ih se treba učiti kako se služiti referentnom zbirkom u školskoj knjižnici. Obaveza školskog knjižničara je da učenike osposobi za takav rad, no većina knjižničara to ne provodi u praksi. Suradnja učitelja i školskog knjižničara zasigurno bi pridonijela dodatnoj informiranosti učenika o mogućnostima koje ima nudi knjižnica kao i sam knjižničar, a pronalaženja informacija i vrednovanja istih vještina je koja se mora učiti od najranije dobi. Učenici u OŠ

Rovišće se uglavnom ne podučavaju kako vrednovati izvore, niti one tiskane, niti digitalne. Učenici koji dolaze u knjižnici u pratnji svojih učitelja uglavnom su oni od 1-4 razreda osnovne škole, a tada se uglavnom radi o upoznavanju knjižnice te poticanju čitanja.

Kada je riječ o čitanju u slobodno vrijeme, rezultati su sljedeći.

DA	NE
41	18

Tablica 8. Čitaš li u slobodno vrijeme?

Vidljivo je kako većina učenika ipak čita u slobodno vrijeme, a priupitani što čitaju, odgovori su sljedeći.

Vrsta	Ukupno
KNJIGE	17
ČASOPISI	27
STRIPOVI	6
NOVINE	14
OSTALO (navedi što)	10 – vijesti na internetu, zanimljivosti na internetu, članke na internetu

Tablica 9. Što čitaš u slobodno vrijeme?

Očito je kako su časopisi najpopularniji, što je bilo i očekivano s obzirom na njihovu dob, 27 učenika koji čitaju je dovoljan broj, no uzme li se u obzir kako je to manje od polovice ispitanika koji su se izjasnili kao osobe koje čitaju u slobodno vrijeme, broj je relativno malen. O još manjim brojkama govorimo kada govorimo o čitanju knjiga, tek 17 učenika čita knjige, dok ih gotovo zanemariv broj, njih 6 čita stripove. Malo veći broj, njih 14 ipak čita novine, što je vjerojatno utjecaj njihovih roditelja. 10 učenika čita na internetu, bilo da su to vijesti ili neke zanimljivosti.

Koliko često čitaš?	Ukupno
SVAKODNEVNO	11
5-6 PUTA TJEDNO	4
2-3 PUTA TJEDNO	14
1 TJEDNO	19
NIKADA	9

Tablica 10. Koliko često čitaš?

Među učenicima koji čitaju, najveći je broj, njih 19, onih koji čitaju samo jednom tjedno. Za tim ne zaostaju oni koji čitaju 5-6- puta tjedno, dok 11 učenika čita svakodnevno. Svakako je dobro što se tek devetero učenika od njih 59 izjasnilo da nikada ne čita, no i taj broj se u budućnosti može smanjiti razvijanjem navika čitanja od najranije dobi.

5. Pronalaženje podataka

Nakon uvodnog dijela kojemu je cilj bio saznati podatke o ispitanicima i njihovim navikama čitanja i učenja, uslijedio je i sam upitnik u kojem se od učenika tražilo da pronađu informacije u različitim vrstama pitanja.

Prvi zadatak bio je ovaj:

Tražena informacija	Odgovor	Mjesto pronalaska - Knjiga (navedi koja) - Časopis (navedi koji) - Internet (navedi web stranicu) - Netko mi je rekao (tko) - Znam taj podatak
Čime se bavi Justin Bieber?		
Kada je rođen Noah Chomsky?		
Koliko je drama napisao William Shakespeare?		
Što je „Charlie bit my finger“?		
Što je Pandorina kutija?		
Što znači broj 821 na knjigama u knjižnici?		

Kada je svečano otvoren novi dio/sportska dvorana OŠ Rovišće?		
---	--	--

Obje grupe imale su istu tablicu, jedina razlika bila je u zadnjem pitanju. Druga grupa imala je pitanje kada je otvorena sportska dvorana OŠ Rovišće. Osim uobičajenog dijela s pitanjima, od ispitanika se tražilo da napišu kako su došli do tražene informacije. Kako bi im se olakšalo odgovaranje na ta taj dio, ispitanicima su ponuđene opcije poput knjige, časopisa, interneta, osobe koja im je pomogla ili jednostavno znaju taj podatak.

Tražena informacija	Točan odgovor	Netočan odgovor ili nije odgovoreno na pitanje
Čime se bavi Justin Bieber?	51	8
Kada je rođen Noah Chomsky?	37	22
Koliko je drama napisao William Shakespeare?	7	52
Što je „Charlie bit my finger“?	23	36
Što je Pandorina kutija?	39	20
Što znači broj 821 na knjigama u knjižnici?	16	43
Kada je svečano otvoren novi dio OŠ Rovišće?	9	21
Kada je svečano otvorena sportska dvorana OŠ Rovišće?	12	17

Tablica 11. Tablica rješivosti prve skupine pitanja

Prvo pitanje bilo je postavljeno uzimajući u obzir pretpostavku da učenici znaju tko je Justin Bieber. Svi koji su odgovorili na ovo pitanje odgovorili su točno uz napomenu kako znaju taj podatak. Dvoje ispitanika je reklo kako je podatak potražilo na internetu, spominjući stranicu www.youtube.com. Ispitanici koji nisu odgovorili na ovo pitanje jesu oni koji nisu ni rješavali drugi dio upitnika nego su sve ostavili prazno.

Drugo pitanje uključivalo je osobu nepoznatu učenicima, a to je Noam Chomsky. Informaciju o njegovom rođenju (7.12.1928.) bilo je lako naći, učenici su ju pronašli na internetu (većina njih je izričito spomenula Wikipediju), dok je jedna osoba rekla da joj je tata rekao. Od 59 ispitanika, njih 37 je točno odgovorilo na postavljeno pitanje. Jedna osoba kojoj je prijatelj/ica rekao/la taj podatak, rekao/kla je samo datum rođenja, bez godine, dok je jedna osoba netočno odgovorila.

Sljedeće pitanje uključivalo je Williama Shakespearea te broj drama koje je napisao. Točan odgovor je 37. Dio ispitanika, njih samo 7 točno je odgovorilo na pitanje, dok se iz

neobjašnjivih razloga puno puta pojavio odgovor 7, i to čak 14 puta. Vjerojatno su ispitanici jedni drugima govorili odgovore pa se 30 izgubilo u govoru ili pisanju dok nije ostalo samo 7. Bilo je i raznih drugih odgovora, poput 5, 157, 12, 34, ili 35. S obzirom na to da Shakespeare nije sam pisao svoje drame nego su to radili drugi umjesto njega i to objavili nakon njegove smrti, moguće je da su učenici na internetu (jer su tamo uglavnom pronašli taj podatak) došli do informacije kako je Shakespeare napisao 34, 35 ili 36 drama dok rezultati poput 5 ili 157 ipak nisu mogući.

Sljedeće pitanje bilo je što je to „Charlie bit my finger“. Radi se o Youtube videu u kojem mlađi brat ugrize starijeg za prst, a koji je bio jako popularan. Neki ispitanici su pogrešno protumačili pitanje pa umjesto da kažu što je to, oni su napisali prijevod na hrvatski jezik. 23 učenika je točno odgovorilo na pitanje, 10 učenika je odgovorilo netočno dok preostalih 24 ispitanika nije uopće odgovorilo na pitanje. Od 23 učenika koji su točno odgovorili na pitanje, njih 19 je odgovor pronašlo na internetu (neki uz napomenu da su to pronašli na Youtube.com, neki su spomenuli i Wikipediju, dok neki nisu napisali točnu stranicu), njih 2 odgovorilo je da im je prijatelj/ica rekao/la tu informaciju, a 4 ispitanika je reklo da zna taj podatak.

Sljedeće pitanje bilo je što je Pandorina kutija. Mit koji se uči na Hrvatskom jeziku ispitanicima je trebao biti poznat, no njih 15 nije niti pokušalo odgovoriti na ovo pitanje. 39 učenika točno je odgovorilo na ovo pitanje dok 20 učenika nije pokušalo odgovoriti na pitanje ili su netočno odgovorili. 15 učenika taj je podatak pronašlo na internetu (velika većina učenika je navela Wikipediju), 17 učenika je znalo taj podatak, samo dvoje je taj podatak pronašlo u knjizi Grčka mitologija, dvoje učenika nisu napisali kako su došli do tog podatka, jednom učeniku je odgovor rekao otac, a jedna učenica je pitala knjižničarku.

Sljedeće pitanje bilo je što znači broj 821 na knjigama u knjižnici.

Pitanje	Točno	Netočno ili nerješeno
Što znači broj 821 na knjigama?	16	43

Tablica 12. Što znači broj 821 na knjigama?

Od učenika koji su točno odgovorili na pitanje, 8 ih je taj podatak pronašlo na internetu (jedna učenica je spomenula web stranicu Gradske knjižnice Petar Preradović u Bjelovaru, a jedna web stranicu Klasifikacija književne građe), troje učenika je pitalo knjižničarku, jedna

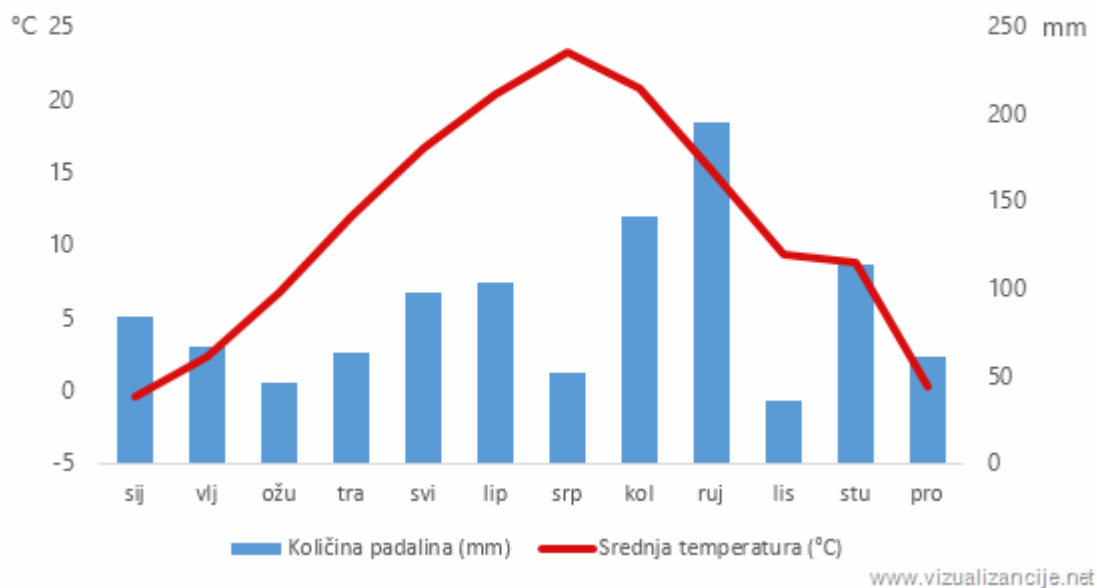
učenica svoju strinu, dvije su to saznale od prijateljica, a jedna učenik nije naveo kako je došao do točnog odgovora.

Ovo pitanje je namjerno teško za učenike. To nije informacija s kojom se oni susreću, niti ju je lako pronaći na internetu, no cilj je bio da pitaju školsku knjižničarku, što je samo četvero učenika i napravilo. Neki učenici su se snašli i odgovor uspjeli pronaći na internetu, a posebno je pohvalno što je jedan učenik to saznao sa stranice Klasifikacija književne građe.

Zadnje pitanje u tom dijelu bilo za različito. 8.a i 8.b su imali pitanje kada je svečano otvorena sportska dvorana OŠ Rovišće, dok su 8.c i 8.d. imali pitanje kada je otvoren novi dio OŠ Rovišće. Dok se za otvorenje novog dijela OŠ Rovišće najčešće pojavila samo godina otvorenja, učenici koji su odgovarali na pitanje o otvaranju sportske dvorane potrudili su se i u najvećem broju slučajeva su napisali cijeli datum, uz napomenu kako su taj podatak pronašli na web stranicama OŠ Rovišće gdje se inače nalaze oba podatka, jedan pokraj drugoga (podatak o otvorenju novog dijela škole i podatak o otvorenju sportske dvorane). Dvije učenice su na pitanje „Kada je svečano otvorena sportska dvorana OŠ Rovišće?“ dale netočne odgovore, no ti odgovori ukazuju na jedan problem. Naime, jedan odgovor je bio „Kada je neka zabava ili koncert.“, a drugi „Kada imamo tjelesni ili igraju nogomet.“ Ono što se činilo kao poprilično jasno pitanje, protumačeno je na jedan sasvim drugačiji način. Taj način je netočan, ali nam ukazuje na to kako učenice nisu razumjele pitanje. Što ih je zbunilo u tom pitanju teško je reći, možemo pretpostaviti da ih je zbunila riječ „svečano“, no je li to doista tako, ne možemo znati.

Sljedeće pitanje uključivalo je graf koji je pokazivao srednju mjesečnu temperaturu i količinu padalina u Zagrebu 2011. godine. To je bio zadatak koji nije zahtijevao dodatna istraživanje nego je samo trebalo „pročitati“ tablicu i odgovoriti na pitanja. Naizgled lagan zadatak s obzirom da učenici nisu morali posezati za dodatnim izvorima kako bi došli do točnog odgovora, pretvorio se u zanimljivu analizu s pojedinim nelogičnim ili bolje rečeno, nemogućim odgovorima. Grafovi se u matematici rade u sedmom razredu osnovne škole, što znači da je to gradivo učenicima poznato, te se ovako velike greške koje su se pokazale u ovom istraživanju ne bi smjele događati. Od učenika se tražilo da prouče graf s dvije vrijednosti i odgovore na tri pitanja.

Srednja mjesečna temperatura i količina padalina u Zagrebu u 2011. godini

Koji je najsušiji mjesec u Zagrebu? _____

Koliko je padalina bilo u travnju 2011. godine? _____

Koja je prosječna mjesečna temperatura u Zagrebu u srpnju 2011. godine? _____

Slika 1. Graf

Graf koji ima dvije vrijednosti koje su jasno označene ispod njega namjerno je zadan ispitanicima kako bi se provjerilo mogu li oni iščitati podatke iz toga. Pokazalo se kako je najveći problem bio s trećim pitanjem: Koja je prosječna mjesečna temperatura u Zagrebu u srpnju 2011. godine. Naime, to pitanje je polučilo najviše netočnih odgovora i to u širokom rasponu. Učenici ne samo da su netočno odgovorili, nego je njihov odgovor bio i u potpunosti nelogičan. Jedan učenik je odgovorio da je prosječna temperatura 0°C, čak četvero učenika je napisalo 1°C, još četvero je reklo da je temperatura 2 ili 3°C, jedan učenik da je 50°C, a neki odgovori su ipak bili bliže točnom rješenju pa je prosječna temperatura za srpanj u Zagrebu bila 7 ili 15°C. Takvi odgovori zabrinjavaju iz dva razloga. Jedan je taj što učenici ne znaju iščitati graf s dvije vrijednosti, ali onaj drugi razlog je još gori – učenici uopće ne razmišljaju o pitanju. Rovišće se nalazi na 70 km do Zagreba, klima je u ta dva mjesta ista, nezamislivo je kako je samo jednoj osobi palo na pamet napisati da je prosječna temperatura 1°C ili neka slična vrijednost, no kada to napiše njih četvero, moramo si postaviti neka pitanja. Gledajući u graf, vidljivo je kako su učenici zamijenili taj podatak s količinom padalina iako su vrijednosti bile različitih boja, a uz graf je postojalo objašnjenje koja boja predstavlja koju vrijednost.

	Točno	Netočno ili neriješeno
1. pitanje	43	16
2. pitanje	42	17
3. pitanje	30	29

Tablica 14. Graf

Iz tablice je vidljivo kako je na prvom pitanju ukupno 43 točna odgovora, dok je netočnih ili neriješenih 16. U drugom pitanju točnih odgovora je 42, a netočnih ili neriješenih 17, a u trećem, najtežem, pitanju točnih odgovora je 30, a netočnih ili neriješenih 29. Broj netočnih ili neriješenih pitanja velik je s obzirom da je zadatak trebalo samo iščitati, bez potrebe za traženjem informacija u drugim izvorima. Vidljivo je kako je potrebno dodatno raditi s učenicima s grafovima.

Nakon grafa, uslijedila su pitanja o Ivanu Meštroviću. 8.a i 8.b razred nisu dobili dodatnu uputu o tome gdje će pronaći tražene podatke. Postavljena su ime 4 pitanja (Tko je bio Ivan Meštrović? Kada i gdje je rođen Ivan Meštrović? Kada i gdje je umro Ivan Meštrović? Navedi jedno njegovo djelo.) Nakon dijela s pitanjima, ispitanike se tražilo da napišu gdje su pronašli te informacije.

Od ukupno 28 učenika 8.a i 8.b razreda, šestero ih nije odgovorilo na postavljena pitanja (tu je uključen i ispitanik koji je na jedno pitanje odgovorio netočno. U pitanjima koja su uključivala dvije informacije kao odgovor, priznavali su se samo potpuni odgovori, dakle samo oni koji su sadržavali obje informacije.

Pitanje	Točno	Netočno ili neriješeno
Tko je bio Ivan Meštrović?	21	8
Kada i gdje je rođen Ivan Meštrović?	18	11
Kada i gdje je umro Ivan Meštrović?	18	11
Navedi jedno njegovo djelo.	19	11

Tablica 15. Ivan Meštrović verzija 1

Većina učenika točno je odgovorila na postavljena pitanja. Zanimljivo je kako je u drugom pitanju došlo do greške prilikom čitanja. Kako je Ivan Meštrović rođen u Vrpolju koje se nalazi u Slavoniji, dio ispitanika napisao je u odgovorima Slovenija. Do greške je došlo i prilikom odgovaranja na treće pitanje, ono o mjestu smrti Ivana Meštrovića. Dio učenika koji su u odgovor uključili ime savezne države u SAD-u gdje je Meštrović umro, napravili su to netočno. Umjesto imena Indiana, napisali su Indija. Jedan učenik čak je u odgovoru napisao da je Ivan Meštrović umro u Indiji u SAD-u. Ta dva odgovora su dobar pokazatelj površnosti pri čitanju. Učenik će vidjeti riječ, neće je pročitati nego će ju sebi protumačiti kao drugu riječ koja mu je poznata, dok je velika mogućnost da mu je ime savezne države Indiane nepoznata riječ. To i dalje ne objašnjava grešku da se Indija nalazi u SAD-u. Učenici su u šestom razredu učili geografiju svijeta tako da su im i Indija i SAD poznate države te se odgovor da se Indija nalazi u SAD-u nije smio pojaviti.

8.c. i 8.d razred dobili su ista pitanja kao i 8.a i 8.b razredi, no njih se usmjerilo na online izdanje Hrvatske enciklopedije. Učenicima je tu postavljeno pitanje: Kako se zove Leksikografski zavod koji je utemeljio tu stranicu? umjesto pitanja : Tko je bio Ivan Meštrović? Zanimljivo je kako od 30 učenika koji su vratili upitnik samo njih 4 točno odgovorilo na to pitanje.

Pitanje	Točno	Netočno ili neriješeno
Kako se zove Leksikografski zavod koji je utemeljio tu stranicu?	4	26
Kada i gdje je rođen Ivan Meštrović?	17	13
Kada i gdje je umro Ivan Meštrović?	10	20
Navedi jedno njegovo djelo.	15	15

Tablica 16. Ivan Meštrović verzija 2

S vrlo malim brojem točnih odgovora na prvo pitanje moramo si postaviti pitanje jesu li učenici uopće pronašli podatke o Ivanu Meštroviću na web stranici Hrvatske enciklopedije. Postoji velika mogućnost da su jednostavno zaobišli tu stranicu, te podatke o Meštroviću našli na drugim stranicama. To bi objasnilo zašto je jedan učenik kao odgovor na prvo pitanje napisao „wikipedija“. Iz ove tablice vidljivo je kako je puno veći broj netočnih ili neriješenih odgovora, dok u 8.a i 8.b razredu to nije bio slučaj.

U zadnjem dijelu pitanja također je bilo sitnih razlika. 8.c i 8.d razredu sugerirano je da Oxford enciklopediju za mlade potraže u školskoj knjižnici, dok taj podatak nije dan ispitanicima 8.a i 8.b razreda. Time se htjelo vidjeti utječe li taj podatak na postotak riješenosti tog dijela pitanja.

Pitanje (8.a i 8.b)	Točno	Netočno ili neriješeno
Tko je urednik?	4	25
Postoje li upute za korištenje enciklopedijom?	2	27
U kojem svesku se nalaze biografije?	2	27

Tablica 17. Oxford enciklopedija za mlade verzija 1

Četvero učenika koji su odgovorili na pitanja rekli su kako su podatke o Oxford enciklopediji za mlade pronašli na internetu, jedna učenica je čak napomenula kako je podatke pronašla u Katalogu Knjižnica grada Zagreba. Vidimo kako je relativno mali broj učenika točno odgovorio na postavljena pitanja.

Kada je bila riječ o dijelu ispitanika kojim je rečeno gdje da pronađu Oxford enciklopediju za mlade, situacija je sljedeća:

Pitanje (8.c i 8.d)	Točno	Netočno ili neriješeno
Tko je urednik?	2	28
Postoje li upute za korištenje enciklopedijom?	6	24
U kojem svesku se nalaze biografije?	0	30

Tablica 18. Oxford enciklopedija za mlade verzija 2

Napominjemo kako nepotpuni odgovori nisu priznavani. Biografije se nalaze u 3 sveska te ako je odgovor bio samo jedan svezak, taj odgovor nije priznavan. Ne postoje razlike između razreda kojim je sugerirano gdje da pronađu Enciklopediju od razreda kojima to nije rečeno. Najveći dio učenika nije se niti potudio pronaći knjigu, čak ni učenici grupe kojoj je rečeno gdje tu enciklopediju mogu pronaći. Je li to zbog toga što ti učenici nisu navikli raditi s tiskanim izvorima, je li to zbog toga što ih nitko tome nije podučio, ili je to jednostavno zbog toga što im pitanje nije bilo zanimljivo, ne znamo. No sama činjenica da je najveći broj

netočnih ili uopće neriješenih pitanja upravo na ovim pitanjima je znakovita. To nas dovodi do zaključka kako učenici vole do informacije doći brzo i to najčešće putem tehnologije. Ući u školsku knjižnicu, potražiti knjigu te iz nje izvući neku informaciju, vremenski je zahtjevan proces. I ono najvažnije, nije povezan s tehnologijom ni na koji način. Učenike je vjerojatno demotivirala sama riječ „enciklopedija“ koja tradicionalno označava fizički teške knjige, ili je možda bolje rečeno, označava knjigu, nešto što učenicima nije privlačno.

6. Rezultati upitnika u odnosu na pojedine elemente

Dosada smo promatrali isključivo riješenost pojedinih pitanje bez obzira na ikakve faktore. Sljedećih par poglavlja bavit će se upravo time. Vidjet ćemo imaju li ikakvi faktori značajan utjecaj na riješenost pitanja, te što možemo zaključiti iz toga. Prvi dio upitnika o učenicima i njihovim navikama dan je upravo s tim na umu – kako bi se vidjelo što sve utječe ili ne utječe na njihovu razinu informacijske pismenosti. Gdje možemo, usporedit ćemo rezultate s ICILS istraživanjem iz 2013. godine.

6.1. Rezultati upitnika u odnosu na spol

Uzevši u obzir sveukupnu riješenost upitnika po spolu, rezultat je sljedeći. Ukupno, dječaci su riješili upitnik 35,3%, dok su djevojčice bile puno uspješnije, čak 49.8%.

Po pojedinim pitanjima situacija je sljedeća.

Pitanje	Postotak riješenosti - dječaci	Postotak riješenosti - djevojčice
Čime se bavi Justin Bieber?	82%	91%
Kada je rođen Noam Chomsky?	52%	69%
Koliko je drama napisao William Shakespeare?	13%	11%
Što je „Charlie bit my finger“?	43%	38%
Što je Pandorina kutija?	56%	72%
Što znači broj 821 na knjigama u knjižnici?	8%	22%
Kada je svečano otvoren novi dio OŠ Rovišće?/Kada je svečano otvorena sportska dvorana OŠ Rovišće?	26%	41%

Koji je najsuši mjesec u Zagrebu?	52%	88%
Koliko je padalina bilo u travnju 2011. godine?	65%	75%
Koja je prosječna mjesečna temperatura u Zagrebu u srpnju 2011. godine?	43%	55%
Kako se zove Leksikografski zavod koji je utemeljio stranicu Hrvatska enciklopedija?/Tko je bio Ivan Meštrović?	39%	44%
Kada i gdje je rođen Ivan Meštrović?	47%	66%
Kada i gdje je umro Ivan Meštrović?	34%	66%
Navedi jedno njegovo djelo?	43%	66%
Tko je urednik Oxford enciklopedije za mlade?	0%	16%
Postoje li upute za korištenje enciklopedijom?	4%	19%
U kojem se svesku nalaze biografije?	0%	5%
Ukupni postotak riješenosti	36%	50%

Tablica 19. Postotak riješenosti ovisno o spolu

Što se tiče spola, prosječni postotak riješenosti testa, veći je kod ispitanica ženskog spola, i to čak s razlikom od 14%. Na većinu pitanja, njih 15 od 17, ispitanice ženskog spola riješile su u većem postotku od ispitanika muškog spola. Samo na dva pitanja, o broju drama koje je napisao William Shakespeare te što je to „Charlie bit my finger“ muški ispitanici imali su veći postotak riješenosti.

ICILS 2013 je došao do istih rezultata. Naime, i u njihovom su istraživanju djevojčice bile uspješnije od dječaka i to u prosjeku za 18 bodova na testu računalne i informacijske pismenosti.²⁵

6.2. Rezultati upitnika u odnosu na opći uspjeh te ocjene iz hrvatskog jezika i matematike

Sljedeća povezanost koju ćemo pogledati, ona je između općeg uspjeha učenika te postotka točnih odgovora. Što se tiče općeg uspjeha, ankete je predalo 22 učenika s općim

²⁵ Braš Roth, Michelle; Markočić Dekanić, Ana; Ružić, Danica. ICILS 2013: Priprema za život u digitalnom dobu: Međunarodno istraživanje računalne i informacijske pismenosti. Zagreb, 2014., str. 181

uspjehom odličan (5), 22 učenika s općim uspjehom vrlo dobar (4), 14 učenika s općim uspjehom dobar (3) te jedan učenik s općim uspjehom dovoljan (2).

Pitanje	Opći uspjeh 5	Opći uspjeh 4	Opći uspjeh 3	Opći uspjeh 2
Čime se bavi Justin Bieber?	100%	90%	71%	0%
Kada je rođen Noam Chomsky?	72%	63%	50%	0%
Koliko je drama napisao William Shakespeare?	13%	18%	0%	0%
Što je „Charlie bit my finger“?	54%	36%	40%	0%
Što je Pandorina kutija?	95%	54%	42%	0%
Što znači broj 821 na knjigama u knjižnici?	27%	18%	0%	0%
Kada je svečano otvoren novi dio OŠ Rovišće?/Kada je svečano otvorena sportska dvorana OŠ Rovišće?	54%	22%	28%	0%
Koji je najsuši mjesec u Zagrebu?	77%	81%	64%	0%
Koliko je padalina bilo u travnju 2011. godine?	77%	72%	64%	0%
Koja je prosječna mjesečna temperatura u Zagrebu u srpnju 2011. godine?	81%	45%	14%	0%
Kako se zove Leksikografski zavod koji je utemeljio stranicu Hrvatska enciklopedija?/Tko je bio Ivan Meštrović?	50%	40%	35%	0%
Kada i gdje je rođen Ivan Meštrović?	77%	59%	35%	0%
Kada i gdje je umro Ivan Meštrović?	77%	54%	21%	0%
Navedi jedno njegovo djelo?	77%	59%	28%	0%
Tko je urednik Oxford enciklopedije za mlade?	18%	4%	7%	0%
Postoje li upute za korištenje enciklopedijom?	13%	13%	14%	0%
U kojem se svesku nalaze biografije?	9%	0%	0%	0%
Ukupni prosjek riješenosti Upitnika	57%	43%	30%	0%

Tablica 20. Postotak riješenosti u odnosu na opći uspjehu iz sedmog razreda

Uzevši u obzir ocjenu općeg uspjeha ispitanika i postotka riješenosti pojedinih pitanja, ali i cijelog upitnika, iz tablice je vidljivo kako učenici s višim općim uspjehom imaju i veći postotak riješenosti Upitnika te se taj postotak snižava kako se opći uspjeh smanjuje. U

nekoliko pitanja to nije slučaj, no ta odstupanja su zanemariva te na utječu na sveukupan prosjek.

Sljedeća tablica pokazuje koliki je postotak riješenosti upitnika ovisno o ocjenama iz Hrvatskog jezika. 19 učenika koji su riješili upitnik u sedmom je razredu imalo ocjenu odličan (5) iz Hrvatskog jezika, 20 ih je imalo ocjenu vrlo dobar (4), 15 ocjenu dobar (3) i 5 ocjenu dovoljan (2).

Pitanje	Hrvatski jezik 5	Hrvatski jezik 4	Hrvatski jezik 3	Hrvatski jezik 2
Čime se bavi Justin Bieber?	94%	95%	80%	60%
Kada je rođen Noam Chomsky?	68%	70%	60%	20%
Koliko je drama napisao William Shakespeare?	10%	20%	6%	0%
Što je „Charlie bit my finger“?	47%	50%	26%	20%
Što je Pandorina kutija?	89%	70%	46%	20%
Što znači broj 821 na knjigama u knjižnici?	36%	15%	0%	0%
Kada je svečano otvoren novi dio OŠ Rovišće?/Kada je svečano otvorena sportska dvorana OŠ Rovišće?	47%	40%	20%	1%
Koji je najsuši mjesec u Zagrebu?	78%	85%	73%	20%
Koliko je padalina bilo u travnju 2011. godine?	78%	90%	46%	40%
Koja je prosječna mjesečna temperatura u Zagrebu u srpnju 2011. godine?	73%	60%	20%	20%
Kako se zove Leksikografski zavod koji je utemeljio stranicu Hrvatska enciklopedija?/Tko je bio Ivan Meštrović?	47%	45%	40%	20%
Kada i gdje je rođen Ivan Meštrović?	78%	65%	33%	40%
Kada i gdje je umro Ivan Meštrović?	84%	50%	33%	20%
Navedi jedno njegovo djelo?	84%	65%	20%	40%
Tko je urednik Oxford enciklopedije za mlade?	26%	0%	6%	0%
Postoje li upute za korištenje enciklopedijom?	21%	15%	6%	0%
U kojem se svesku nalaze biografije?	10%	0%	0%	0%

Ukupni postotak riješenosti Upitnika	57%	49%	30%	19%
---	------------	------------	------------	------------

Tablica 21. Postotak riješenosti u odnosu na zaključnu ocjenu iz Hrvatskog jezika

Uzevši u obzir zaključnu ocjenu iz Hrvatskog jezika u sedmom razredu, dolazimo do istog zaključka kao i s općim uspjehom. Prosječni postotak riješenosti pojedinih pitanja smanjuje se kako se smanjuje i zaključna ocjena iz Hrvatskog jezika. No ova tablica za razliku od prethodne ipak ne pokazuje uvijek isto smanjenje u odnosu na smanjenje ocjena iz Hrvatskog jezika. Pojedina pitanja pokazuju neznatnu razliku u postotku riješenosti pojedinih pitanja, a u nekim slučajevima, učenici sa zaključnom ocjenom vrlo dobar (4) riješili su pojedina pitanja u većem postotku nego učenici sa zaključnom ocjenom odličan (5).

Sljedeća tablica pokazuje koliki je postotak riješenosti upitnika ovisno o ocjenama iz Matematike. Od učenika koji su vratili Upitnik, 20 ih je imalo ocjenu odličan (5) iz matematike u sedmom razredu, 17 ih je imalo vrlo dobar (4), 11 ih je imalo dobar (3) i 11 ih je imalo dovoljan (2).

Pitanje	Matematika 5	Matematika 4	Matematika 3	Matematika 2
Čime se bavi Justin Bieber?	100%	94%	64%	81%
Kada je rođen Noam Chomsky?	85%	52%	45%	54%
Koliko je drama napisao William Shakespeare?	15%	23%	0%	0%
Što je „Charlie bit my finger“?	65%	35%	27%	18%
Što je Pandorina kutija?	100%	41%	54%	54%
Što znači broj 821 na knjigama u knjižnici?	30%	23 %	0%	0%
Kada je svečano otvoren novi dio OŠ Rovišće?/Kada je svečano otvorena sportska dvorana OŠ Rovišće?	55%	35%	9%	27%
Koji je najsuši mjesec u Zagrebu?	85%	76%	63%	63%
Koliko je padalina bilo u travnju 2011. godine?	85%	64%	63%	63%
Koja je prosječna mjesečna	85%	41%	36%	18%

temperatura u Zagrebu u srpnju 2011. godine?				
Kako se zove Leksikografski zavod koji je utemeljio stranicu Hrvatska enciklopedija?/Tko je bio Ivan Meštrović?	60%	41%	27%	27%
Kada i gdje je rođen Ivan Meštrović?	85%	52%	45%	36%
Kada i gdje je umro Ivan Meštrović?	85%	47%	27%	36%
Navedi jedno njegovo djelo?	85%	58%	36%	27%
Tko je urednik Oxford enciklopedije za mlade?	20%	5%	0%	9%
Postoje li upute za korištenje enciklopedijom?	10%	17%	9%	18%
U kojem se svesku nalaze biografije?	10%	0%	0%	0%
Ukupni prosjek riješenosti Upitnika	62%	41%	30%	31%

Tablica 22. Postotak riješenosti u odnosu na zaključnu ocjenu iz Matematike

Isto kao i u prethodne dvije tablice vidljivo je kao je i veća zaključna ocjena iz Matematike povezana s većim postotkom riješenosti pojedinih pitanja, kako i samog Upitnika. No za razliku od prve dvije tablice koje su povezane s ocjenama, ovdje je puno veći postotak riješenosti pojedinih pitanja kod učenika koji su imali zaključnu ocjenu odličan (5) iz matematike. Učenici s odličnim uspjehom iz matematike na dva su pitanja odgovorili sa 100-postotnim uspjehom, dok je čak 7 pitanja odgovoreno s točnošću od 85% što je veliki postotak. Sami prosjek riješenosti upitnika od strane ispitanika koji su imali odličan uspjeh matematike je 62%, dok je taj prosjek 57% za učenike koji su s odličnim uspjehom završili sedmi razred ili su u sedmom razredu imali odličan uspjeh iz Hrvatskog jezika. Zaključujemo kako su odlični matematičari u ovom slučaju pokazali boljima od odličnih učenika Hrvatskog jezika, ali i odličnih učenika općenito.

6.3. Rezultati upitnika u odnosu na redovitost učenja

Od učenika koji su ispunili Upitnik, 21 je odgovorilo da uči svakodnevno, 9 da uči 5-6-puta tjedno, 22 da uče 2-3 puta tjedno, 6 da uče jednom tjedno i jedan učenik da ne uči nikada.

Pitanje	Svako – dnevno	5-6 puta tjedno	2-3 puta tjedno	1 puta tjedno	Nikada
Čime se bavi Justin Bieber?	100%	66%	90%	83%	0%
Kada je rođen Noam Chomsky?	76%	55%	59%	50%	0%
Koliko je drama napisao William Shakespeare?	19%	22%	4%	0%	0%
Što je „Charlie bit my finger“?	52%	33%	40%	16%	0%
Što je Pandorina kutija?	80%	55%	59%	66%	0%
Što znači broj 821 na knjigama u knjižnici?	19%	33%	4%	33%	0%
Kada je svečano otvoren novi dio OŠ Rovišće?/Kada je svečano otvorena sportska dvorana OŠ Rovišće?	52%	33%	27%	16%	0%
Koji je najsuši mjesec u Zagrebu?	80%	66%	77%	66%	0%
Koliko je padalina bilo u travnju 2011. godine?	85%	77%	59%	66%	0%
Koja je prosječna mjesečna temperatura u Zagrebu u srpnju 2011. godine?	61%	33%	45%	66%	0%
Kako se zove Leksikografski zavod koji je utemeljio stranicu Hrvatska enciklopedija?/Tko je bio Ivan Meštrović?	57%	44%	36%	16%	0%
Kada i gdje je rođen Ivan Meštrović?	76%	55%	40%	83%	0%
Kada i gdje je umro Ivan Meštrović?	76%	55%	36%	50%	0%
Navedi jedno njegovo djelo?	71%	55%	40%	83%	0%
Tko je urednik Oxford enciklopedije za mlade?	19%	11%	4%	0%	0%
Postoje li upute za korištenje	19%	11%	13%	0%	0%

enciklopedijom?					
U kojem se svesku nalaze biografije?	9%	0%	0%	0%	0%
Ukupni prosjek riješenosti Upitnika	56%	41%	37%	42%	0%

Tablica 23. Postotak riješenosti u odnosu na redovitost učenja

Učenik koji je odgovorio da uopće ne uči je ujedno i učenik koji je upitnik predao prazan te bi rezultati vjerojatno bili sličniji onima dobivenima u ovom istraživanju. Učenici koji su odgovorili da svakodnevno uče očekivano imaju najbolje rezultate, a zanimljivo je da učenici koji uče 5-6 puta tjedno imaju tek treći najbolji rezultat, no samo za jedan postotni bod manje od učenika koji uče jednom tjedno. Također je zanimljiv podatak da su učenici koji uče 2-3 puta tjedno riješili Upitnik lošije od učenika koji uče jednom tjedno.

6.4. Rezultati upitnika u odnosu na čitalačke navike

Što se tiče učestalosti učenja, 11 ispitanika je reklo da čita svakodnevno, 4 da čita 5-6 puta tjedno, 14 čita 2-3 puta tjedno, 21 samo jednom tjedno, i 9 ispitanika ne čita nikada.

Pitanje	Svako – dnevno	5-6 puta tjedno	2-3 puta tjedno	1 puta tjedno	Nikada
Čime se bavi Justin Bieber?	100%	100%	85%	80%	88%
Kada je rođen Noam Chomsky?	63%	100%	64%	57%	55%
Koliko je drama napisao William Shakespeare?	9%	50%	7%	9%	11%
Što je „Charlie bit my finger“?	54%	75%	42%	28%	33%
Što je Pandorina kutija?	63%	100%	50%	76%	55%
Što znači broj 821 na knjigama u knjižnici?	0%	50%	7%	28%	11%
Kada je svečano otvoren novi dio OŠ Rovišće?/Kada je svečano otvorena sportska dvorana OŠ Rovišće?	63%	50%	21%	28%	33%
Koji je najsuši mjesec u Zagrebu?	90%	75%	78%	66%	66%
Koliko je padalina bilo u travnju 2011. godine?	72%	75%	71%	66%	77%
Koja je prosječna mjesečna temperatura u	54%	50%	42%	57%	44%

Zagrebu u srpnju 2011. godine?					
Kako se zove Leksikografski zavod koji je utemeljio stranicu Hrvatska enciklopedija?/Tko je bio Ivan Meštrović?	54%	100%	64%	19%	22%
Kada i gdje je rođen Ivan Meštrović?	54%	100%	57%	57%	55%
Kada i gdje je umro Ivan Meštrović?	63%	75%	50%	47%	55%
Navedi jedno njegovo djelo?	63%	75%	57%	52%	55%
Tko je urednik Oxford enciklopedije za mlade?	9%	25%	7%	14%	0%
Postoje li upute za korištenje enciklopedijom?	9%	25%	7%	19%	11%
U kojem se svesku nalaze biografije?	0%	0%	0%	9%	0%
Ukupni postotak riješenosti Upitnika	48%	66%	42%	42%	39%

Tablica 24. Postotak riješenosti u odnosu na čitalačke navike

Tablica nam pokazuje kako su najbolje rezultate ostvarili ispitanici koji su u istraživanju odgovorili kako čitaju 5-6 puta tjedno, dok je zanimljiv podatak da su ostale skupine učenika podjednake, a osobito da ispitanici koji čitaju 2-3 puta tjedno ili samo jednom tjedno imaju iste prosječne rezultate, koji su samo za 6% manji od učenika koji čitaju svakodnevno.

ICILS istraživanje imalo je sličnu kategoriju. Naime, ono je pokušalo istražiti povezanost između broja knjiga koje učenici imaju kod kuće i rezultata istraživanja informacijske i računalne pismenosti te je došlo do zaključka kako učenici koji kod kuće imaju veći broj knjiga ujedno postižu i bolje rezultate u testu računalne i informacijske pismenosti.²⁶

6.5. Rezultati Upitnika po razredima

Kako je u radu već spomenuto, osmi razredi sastavljeni su na prijelazu iz četvrtog u peti razred na način da svaki razred ima podjednaki broj učenika koji su odlični, vrlo dobri, dobri ili dovoljni te podjednak broj učenika s teškoćama. Ova tablica poslužit će kako bi se vidjelo je li situacija takva i na kraju osmog razreda. U praksi, razredi se već nakon jedne godine

²⁶ Braš Roth, Michelle; Markočić Dekanić, Ana; Ružić, Danica. ICILS 2013: Priprema za život u digitalnom dobu: Međunarodno istraživanje računalne i informacijske pismenosti. Zagreb, 2014., str. 187

počnu jako razlikovati te do osmog razreda svi razredi nisu podjednako uspješni kao što su to bili na početku petog razreda. Tablica će prikazivati samo postotak točnih odgovora.

Pitanje	8.a	8.b	8.c	8.d
Čime se bavi Justin Bieber?	100%	84%	85%	87%
Kada je rođen Noam Chomsky?	90%	52%	71%	50%
Koliko je drama napisao William Shakespeare?	50%	5%	7%	0%
Što je „Charlie bit my finger“?	70%	47%	7%	43%
Što je Pandorina kutija?	70%	52%	85%	62%
Što znači broj 821 na knjigama u knjižnici?	40%	5%	35%	0%
Kada je svečano otvoren novi dio OŠ Rovišće?/Kada je svečano otvorena sportska dvorana OŠ Rovišće?	50%	36%	14%	43%
Koji je najsuši mjesec u Zagrebu?	90%	63%	78%	75%
Koliko je padalina bilo u travnju 2011. godine?	90%	57%	78%	68%
Koja je prosječna mjesečna temperatura u Zagrebu u srpnju 2011. godine?	40%	47%	64%	50%
Kako se zove Leksikografski zavod koji je utemeljio stranicu Hrvatska enciklopedija?/Tko je bio Ivan Meštrović?	90%	63%	0%	25%
Kada i gdje je rođen Ivan Meštrović?	90%	47%	78%	37%
Kada i gdje je umro Ivan Meštrović?	80%	52%	78%	18%
Navedi jedno njegovo djelo?	90%	52%	64%	37%
Tko je urednik Oxford enciklopedije za mlade?	20%	10%	14%	0%
Postoje li upute za korištenje enciklopedijom?	0%	10%	21%	18%
U kojem se svesku nalaze biografije?	20%	0%	0%	0%
Ukupni postotak riješenosti Upitnika	64%	40%	46%	36%

Tablica 25. Postotak riješenosti po razredima

Iako su razredi sastavljeni tako da budu istih prosječnih sposobnosti, ovo istraživanje pokazalo je kako su s godinama nastale razlike. Učenici 8.a razreda daleko su najbolje riješili Upitnik, s razlikom od čak 20 postotnih bodova od drugoplasiranog 8.c razreda s 46%. Malo nakon 8.c razreda, nalaze se učenici 8.b razreda s prosječnom riješenosti Upitnika od 40%, te na kraju učenici 8.d razreda s najmanjim postotkom riješenosti ispita, od samo 36%.

6.6. Broj netočnih i neriješenih pitanja

Tijekom analize Upitnika, zaključeno je kako se u obzir mora uzeti i odnos netočno odgovorenih i neriješenih pitanja. To će između ostalog pokazati i samu razinu motivacije učenika da se potrudu pronaći neku informaciju. Sljedeća tablica uključuje broj netočnih ili neriješenih pitanja te njihov postotak.

Pitanje	Netočno riješeno – broj i postotak	Neriješeno – broj i postotak
Čime se bavi Justin Bieber?	0 – 0%	7 – 11%
Kada je rođen Noam Chomsky?	2 – 3%	20 – 33%
Koliko je drama napisao William Shakespeare?	29 – 49%	23 – 38%
Što je „Charlie bit my finger“?	11 – 18%	24 – 40%
Što je Pandorina kutija?	4 – 6%	16 – 27%
Što znači broj 821 na knjigama u knjižnici?	12 – 20%	37 – 62%
Kada je svečano otvoren novi dio OŠ Rovišće?/Kada je svečano otvorena sportska dvorana OŠ Rovišće?	11 – 18%	27 – 45%
Koji je najsuši mjesec u Zagrebu?	8 – 13%	7 – 11%
Koliko je padalina bilo u travnju 2011. godine?	7 – 11%	10 – 16%
Koja je prosječna mjesečna temperatura u Zagrebu u srpnju 2011. godine?	15 – 25%	14 – 23%
Kako se zove Leksikografski zavod koji je utemeljio stranicu Hrvatska enciklopedija?/Tko je bio Ivan Meštrović?	5 – 8%	29 – 49%
Kada i gdje je rođen Ivan Meštrović?	5 – 8%	19 – 32%
Kada i gdje je umro Ivan Meštrović?	7 – 11%	20 – 33%
Navedi jedno njegovo djelo?	3 – 5%	22 – 37%

Tko je urednik Oxford enciklopedije za mlade?	2 – 3%	51 – 86%
Postoje li upute za korištenje enciklopedijom?	2 – 3%	49 – 83%
U kojem se svesku nalaze biografije?	6 – 10%	51 – 86%
Prosjek:	13%	41%

Tablica 26. Broj netočnih i neriješenih pitanja

Za većinu pitanja, više učenika nije niti pokušalo odgovoriti na pitanja, dok je manji broj učenika odgovorio netočno. Što se tiče odgovaranja na pitanja, vidljivo je da su učenici koji su odgovarali na njih u velikoj mjeri odgovorili točno, jer je postotak netočnih odgovora malen. Dio učenika nije uopće riješio cijeli dio Upitnika u kojem su bila pitanja, dok učenici koji su rješavali Upitnik, a nisu odgovorili na pojedina pitanja, nisu mogli ili nisu htjeli pronaći odgovor te su jednostavno odustali i ostavili pitanje neodgovorenim.

Kao što je već spomenuto ranije u radu, zadnji dio pitanja, onaj vezan uz Oxford enciklopediju za mlade ostao je u velikoj mjeri neriješen. Tri pitanja bila su vezana uz tu enciklopediju. Na prvo i zadnje pitanje čak 86% učenika nije pokušalo niti odgovoriti, a na drugo pitanje njih 83%. To pokazuje manjak interesa učenika za tiskanim knjigama.

Dodatno pitanje koje je učenicima bilo postavljeno na kraju Upitnika, i nije bilo obavezno bilo je sljedeće:

Ako nisi pronašao/la neki od podataka, koji je razlog tome?

- a) *Pitanje je bilo preteško.*
- b) *Nisam želio/željela trošiti vrijeme na traženje odgovora.*
- c) *Nisam znao/la gdje bih pronašao/la odgovor.*

Od 59 učenika, samo 13 ih nije odgovorilo na to pitanje. 13 učenika je odgovorilo da je pitanje bilo preteško, 10 da nisu željeli trošiti vrijeme na traženje odgovora, a najveći broj učenika, njih 23, odgovorilo je kako nisu znali gdje bi pronašli odgovor. Iz toga je vidljivo kako bismo učenike od najranije dobi trebali poučavati tome gdje mogu pronaći informaciju koja im je potrebna jer je po ovim rezultatima to njima najvažnije. Ne znati gdje pronaći informaciju na završetku osnovnoškolskog obrazovanja nešto je što bismo u budućnosti trebali promijeniti nabolje. Dio učenika nije niti motiviran za potragu za informacijama te bi se i na motivaciji za informacijsku pismenost trebalo sustavno raditi u školama.

7. Analiza dobivenih rezultata

Gledajući cijeli Upitnik, prvo primjećujemo jednu stvar. Nitko nije točno riješio cijeli Upitnik. Dio učenika vratio je Upitnik neriješen, vjerojatno zbog nedostatka motivacije da naprave nešto iz čega neće dobiti ocjenu. Dio rezultata je očekivan – učenici s odličnim općim uspjehom ili odličnim uspjehom iz hrvatskog jezika ili matematike bili su uspješniji od učenika s nižim ocjenama. Također je bilo očekivano da učenici koji više čitaju ili redovitije uče imaju bolje rezultate. Neočekivano, pojedini učenici su površno čitali pitanja ili odgovore koje su pronalazili te su odgovori bili do te mjere netočno da je to postalo zabrinjavajuće. Napisati Slovenija umjesto Slavonija ili Indija umjesto Indiana greške su koje se učenicima završnih razreda osnovne škole ne bi smjele događati. Najgori primjer su odgovori na pitanje o srednjoj mjesečnoj temperaturi u srpnju 2011. godine u Zagrebu gdje je 6 učenika odgovorili kako je ta temperatura 0 ili 1°C. Poznavajući klimu vlastitog mjesta koje je relativno blizu Zagrebu čistom logikom i prošlim iskustvima ljeta u svom životu došli bi do približno točnog odgovora čak i bez grafa.

Pri traženju odgovora učenici najčešće posežu za internetom, točnije za Wikipedijom i samo je u rijetkim situacijama spomenuta koja druga stranica na internetu. Za knjigama se poseže jako rijetko, a kada se učenicima kaže da odgovor potraže u knjizi, to pitanje ostaje neodgovoreno. Može se pretpostaviti kako je dio učenika odgovore na postavljena pitanja saznao od svojih prijatelja, što bi objasnilo i ponavljanje netočnih odgovora. Vidljivo je kako učenici ne preispituju pronađene informacije, podatak kojeg prvo saznaju je onaj kojeg će i zapisati kao odgovor.

8. Kako u budućnosti poboljšati rezultate?

Zanimljivo je kako niti jedan učenik nije imao točno riješen cijeli Upitnik. Na sva pitanja su se odgovori mogli pronaći relativno brzo, najveći dio njih dostupan je na internetu, a na neka su učenici morali znati odgovor s obzirom da se radilo o gradivu osnovne škole (npr. pitanje o Pandorinoj kutiji). Dio učenika nije se niti potrudio riješiti Upitnik što znači da im je u prvom redu nedostajalo motivacije. Bez motivacije nema kvalitetnog učenja i na učiteljima je da tu motivaciju razviju. Knjižničari koji se od svojih početaka bave opismenjavanjem ljudi, ovdje su kako bi i informacijski opismenili svoje korisnike. No bez suradnje učitelja i

knjižničara, taj proces će biti teško izvediv. Preporuka je da, kao prvo, sama država osvijesti potrebu za informacijski pismenim građanima te u skladu s time, stavi u sve razine obrazovanja veći naglasak na informacijsku pismenost.

Sljedeći prijedlog je istraživački rad. Nastavni plan i program osnovne škole uglavnom uključuje učenje iz dostupnih materijala (udžbenici te predavanja), te je prijedlog da se učenicima zadaje više istraživačkih radova kako bi postali odgovorniji za svoje učenje te kako bi naučili da znanje nije samo ono što je u udžbenicima. Učenike bi se na taj način učilo koristiti se izvorima, izdvojiti bitne informacije od nebitnih te prezentirati informacije na način koji je zanimljiv drugim slušateljima. To je upravo cilj informacijske pismenosti – imati osobu koja će samostalno doći do informacija, procijeniti ih, sažeti te upotrijebiti na pravilan način. Novi Okvirni nacionalni kurikulum ide u tom smjeru. Učenik tijekom svog obrazovanja treba steći vještine koje će mu biti potrebno za cjeloživotno učenje.

Uz navedeno, posebnu pažnju zahtjeva rješavanje statusa knjižničara. Knjižničarstvo je kao djelatnost postojalo otkada postoje i knjižnice, no kao profesija ono se pojavilo tek u 20. stoljeću. Mlada znanost zasigurno nema istu poziciju i važnost u društvu kao znanost koja postoji stotinama godina. Znanosti treba vremena da stekne ugled, a stotinjak godina i manje nije dovoljno kako bi svi razumjeli važnost te struke. Još jedan problem javlja se u samoj prirodi knjižničarskog posla. Većina ljudi vidi samo posudbu kao posao koji knjižničar obavlja dok sve ostale aktivnosti ostaju skrivene korisnicima koji nisu upućeni u posao knjižničara. Uvriježeno je mišljenje kako knjižničari čitaju knjige cijeli dan i slažu ih na police. No, njihovi ostali poslovi, kao što je i slučaj kod bilo kojeg drugog posla, naprave se tiho u pozadini, bez davanja do znanja korisnicima da je posao obavljen. Korisnici niti ne trebaju znati što se knjižničar radi.

Ta dva elementa stvaraju prepreku informacijskom opismenjavanju. Knjižničari bi trebali predvoditi informacijsko opismenjavanje, no ako društvo ne prepoznaje knjižničara kao vrijednog suradnika u tom procesu, nego samo kao osobu koja samo slaže knjige na police, teško da će se taj proces provesti uopće. Još jednom moramo naglasiti kako je i u ovom procesu suradnja knjižničara i učitelja neophodna, a tako je propisano i Standardom za školske knjižnice koji u Članku 4 navodi: „Neposredna odgojno-obrazovna djelatnost školske knjižnice obuhvaća: rad s učenicima, suradnju s učiteljima, nastavnicima i stručnim suradnicima te pripremanje, planiranje i programiranje odgojno-obrazovnog rada.“²⁷

---

²⁷ Standard za školske knjižnice URL: <http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/272719.html> (2.4.2016.)

9. Zaključak

Moderno društvo, unatoč brojnim prednostima, ima svoje nedostatke. Pismenost koja je nekoć bila privilegija viših slojeva društva, u posljednjih je nekoliko stoljeća prestala biti privilegija, a postala je standardom. Naivno bi bilo misliti kako svi ljudi, čak i danas, imaju priliku postati pismeni, niti da su svi ljudi koji jesu pismeni i informacijski pismeni. Moderno društvo rezultiralo je terminima i vještinama kao što su informacijska pismenost, digitalna pismenost, te računalna pismenost, i sve to ide u prilog činjenici kako današnji čovjek treba imati puno više vještina kako bi se snašao u svakodnevnom životu. Čovjek danas, iz mora informacija, mora pronaći onu koja mu je potrebna, mora znati procijeniti je li izvor na kojem je našao pojedinu informaciju točan te naposljetku, mora znati tu informaciju upotrijebiti na pravilan način.

Ovo istraživanje htjelo je pokazati kako se učenici završnih razreda Osnovne škole Rovišće snalaze u moru informacija. 59 učenika riješilo je Upitnik te su rezultati pokazali neke očekivane, ali i neočekivane rezultate. Očekivano, učenici boljeg općeg uspjeha, uspješnije su riješili Upitnik od učenika s nižim općim uspjehom, a takvi rezultati su se pojavili i kod učenika koji češće čitaju i češće uče. Učenici s odličnim uspjehom iz matematike najbolje su riješili Upitnik, što je bilo zanimljivo otkriće s obzirom da je tek pitanje s grafom bilo povezano s tim predmetom. Djevojčice su bile uspješnije u rješavanju Upitnika od dječaka, a učenici 8.a su najbolje riješili Upitnik iako bi svi razredi trebali biti podjednako uspješni.

Dio učenika nije pokazao nikakav interes za rješavanjem Upitnika, te je postojao velik broj neriješenih pitanja, za razliku od manjeg broja netočnih odgovora. Pokazalo se također da učenici vrlo površno čitaju što je rezultiralo velikim greškama (Slavonija je postala Slovenija, Indiana u SAD-u je postala Indija), neki učenici uopće nisu razumjeli postavljeno pitanje, a iščitavanje grafa urodilo je katastrofalnim rezultatima u kojima je čak 9 učenika napisalo kako je srednja prosječna temperatura u Zagrebu u srpnju 2011. godine (unatoč grafu s vrijednostima kojeg su imali u Upitniku) napisalo kako je temperatura između 0 i 3°C.

Istraživanje je također potvrdilo jedan rezultat ICILS istraživanje iz 2013. godine u kojem su učenice bile uspješnije od dječaka. Isto istraživanje je pokazalo kako učenici s većim brojem knjiga kod kuće postižu bolje rezultate na testovima računalne i informacijske pismenosti. Ovo istraživanje nije tražilo povezanost između broja knjiga kod kuće i rezultata

testa informacijske pismenosti, no pokazalo je kako su učenici koji više čitaju bili uspješniji u rješavanju Upitnika od onih koji rijeđe ili uopće ne čitaju.

Ti rezultati, zajedno sa zakonskom regulativom koja je na snazi, pokazuju kako se u Hrvatskoj ne provodi sustavno poučavanje vještina informacijske pismenosti. Unatoč smjericama krovne knjižničarske udruge, ali i zahtjevima današnjeg svijeta, informacijska pismenost postoji u malim dozama na papiru, no ne i u praksi. Učenici se ne snalaze u izvorima, ne znaju procijeniti koji izvor je dobar, ne preispituju pronađenu informaciju, površno čitaju te će prije ostaviti pitanje neodgovoreno ako ne mogu brzo doći do odgovora, nego će se potruditi i pronaći informaciju koja se od njih traži. Tehnologija možda je olakšala pristup informacijama, no to ne znači ništa bez vještina služenja njome. Istraživanje je također pokazalo kako će učenici teško pronaći informaciju o pojedinoj knjizi, čak i ako im se izričito kaže gdje se ta knjiga nalazi.

Sve to nam ukazuje na veliki problem kojeg će Hrvatska i njeno obrazovanje morati riješiti u skoroj budućnosti. Staviti veći naglasak na vještine informacijske pismenosti te sustavno provođenje programa informacijske pismenosti od osnovne škole nadalje cilj je kojem moramo težiti želimo li osposobiti ljude za cjeloživotno učenje.

Sažetak

Razvojem tehnologija i pojavom različitih vrsta izvora, informacijska pismenost postala je najvažnija vještina u današnjem svijetu. Kako bismo u budućnosti imali informacijski pismene osobe, važno je početi s informacijskim opismenjavanjem u najranijoj dobi, tj. od osnovne škole. Ovaj rad bavi se samim terminom „informacijska pismenost“, pokazuje kako se ona tretira u obrazovanju u Hrvatskoj i drugim zemljama te u drugom dijelu rada pokazuje koja je razina informacijske pismenosti učenika završnih razreda osnovne škole. Vidjet ćemo znaju li se učenici koristiti različitim vrstama izvora, kojim vrstama se koriste, te postoje li i kakve su razlike u odnosu na određene varijable. Ovaj rad pokazao je koji problemi su se javili prilikom rješavanja pitanja te će na kraju dati smjernice za budućnost.

Ključne riječi: informacijska pismenost, osnovna škola, računalna pismenost, spol, ocjene, čitanje

Summary

Along with the development of technology and new types of sources, information literacy has become the most important skill in today's world. In order to have information literate people in future, it is important to enable the teaching of information literacy from the earliest age, i.e. in elementary schools. This paper deals with the term “information literacy” itself, it shows how it is treated in education in Croatia and in other countries, and the second part of the paper will show the level of information literacy among the finishing students of elementary school. We will see if the students can use various types of sources, which types they use and are they and what kind are the differences in relation to certain factors. This paper also shows the problems that arose during the reserch and in the end gives guidelines for the future.

Key words: information literacy, elementary school, computer literacy, gender, marks, reading

10. Popis tablica

Tablica 1. Učenici koji su riješili upitnik po razredu i spolu

Tablica 2. Opći uspjeh učenika, zaključne ocjene iz hrvatskog jezika i matematike

Tablica 3. Čitaš li za školu u svrhu učenja?

Tablica 4. Što čitaš za školu u svrhu učenja?

Tablica 5: Koliko često učiš?

Tablica 6: Koristiš li pri učenju dodatne materijale?

Tablica 7: Koje dodatne materijale koristiš pri učenju?

Tablica 8. Čitaš li u slobodno vrijeme?

Tablica 9. Što čitaš u slobodno vrijeme?

Tablica 10. Koliko često čitaš?

Tablica 11. Tablica rješivosti prve skupine pitanja

Tablica 12. Što znači broj 821 na knjigama?

Tablica 14. Graf

Tablica 15. Ivan Meštrović verzija 1

Tablica 16. Ivan Meštrović verzija 2

Tablica 17. Oxford enciklopedija za mlade verzija 1

Tablica 18. Oxford enciklopedija za mlade verzija 2

Tablica 19. Postotak riješenosti ovisno o spolu

Tablica 20. Postotak riješenosti ovisno o općem uspjehu iz sedmog razreda

Tablica 21. Postotak riješenosti ovisno o zaključnoj ocjeni iz Hrvatskog jezika

Tablica 22. Postotak riješenosti ovisno o zaključnoj ocjeni iz Matematike

Tablica 23. Postotak riješenosti ovisno o redovitosti učenja

Tablica 24. Postotak riješenosti ovisno o čitalačkim navikama

Tablica 25. Postotak riješenosti po razredima

Tablica 26. Broj netočnih i neriješenih pitanja

11. Popis literature

1. Braš Roth, Michelle; Markočić Dekanić, Ana; Ružić, Danica. ICILS 2013: Priprema za život u digitalnom dobu: Međunarodno istraživanje računalne i informacijske pismenosti. Zagreb, 2014.
2. Gendina, Natalia. Information literacy in Russia: Problems of formation of information literacy and information culture of children and youth: a view from Russia.
URL: <http://www.ifla.org/files/assets/information-literacy/publications/il-report/russia-2010.pdf> (4.4.2016.)
3. Godišnji plan i program rada Osnovne škole Rovišće za školsku godinu 2015./2016.
URL: http://os-rovisce.skole.hr/upload/os-rovisce/images/newsimg/311/File/GPP_2015-16.pdf (14.2.2016.)
4. IFLA School Library Guidelines. 2015.
URL: <http://www.ifla.org/files/assets/school-libraries-resource-centers/publications/ifla-school-library-guidelines.pdf> (2.4.2016.)
5. Information Literacy UK
URL: <http://www.informationliteracy.org.uk/sectors/il-schools/> (21.3.2016.)
6. Libraries Transform: An Initiative of the American Library Association
URL: <http://www.ilovelibraries.org/librariestransform/> (21.3.2016.)
7. Nastavni plan i program za osnovne škole
URL: <http://public.mzos.hr/Default.aspx?art=12662> (2.4.2016.)
8. Nacionalni okvirni kurikulum: Za predškolski odgoj i obrazovanje i opće obavezno i srednjoškolsko obrazovanje. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa RH. Zagreb, 2011.
9. Okvir nacionalnog kurikuluma – prijedlog
URL: <http://public.mzos.hr/Default.aspx?art=14314&sec=2685> (2.4.2016.)
10. Presidential Committee on Information Literacy: Final Report
URL: <http://www.ala.org/acrl/publications/whitepapers/presidential> (29.12.2015.)
11. Standard za školske knjižnice
URL: <http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/272719.html> (2.4.2016.)

12. Špiranec, Sanja; Banek Zorica, Mihaela. Informacijska pismenost: Teorijski okvir i polazišta, Zavod za informacijske studije, Zagreb, 2008
13. The Big 6
URL: <http://big6.com/pages/about/big6-skills-overview.php> (2.4.2016.)
14. Znanjem do znanja / Lovrinčević, Jasmina et al. Zagreb: Odsjek za informacijske studije, 2005.
15. Zurkowski, P. G. The information service environment relationships and priorities. Report no. 5. Washington : National commission on libraries and information science, 1974. URL: <http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED100391.pdf> (21.3.2016.)

12. Prilozi

Upitnik 1

Spol: M Ž

Godina rođenja: _____

Govoriš li kod kuće hrvatskim jezikom? DA NE

Ako ne, kojim jezikom govoriš? _____

Opći uspjeh prethodnog razreda: 2 3 4 5

Opći uspjeh iz hrvatskog jezika iz prethodnog razreda: 2 3 4 5

Opći uspjeh iz matematike iz prethodnog razreda: 2 3 4 5

Čitaš li za školu u svrhu učenja? DA NE

Što čitaš za školu? LEKTIRE UDŽBENIKE BILJEŠKE

ENCIKLOPEDIJE ILI LEKSIKONE OSTALO (navedi što) _____

Čitaš li u slobodno vrijeme? DA NE

Što čitaš u slobodno vrijeme? KNJIGE ČASOPISE STRIPOVE

NOVINE OSTALO (navedi što) _____

Koliko često čitaš? SVAKODNEVNO 5-6 PUTA TJEDNO 2-3 PUTA TJEDNO
1 TJEDNO NIKADA

Koliko često učiš? SVAKODNEVNO 5-6 PUTA TJEDNO 2-3 PUTA TJEDNO
1 TJEDNO NIKADA

Koristiš li se pri učenju dodatnim materijalima? DA NE

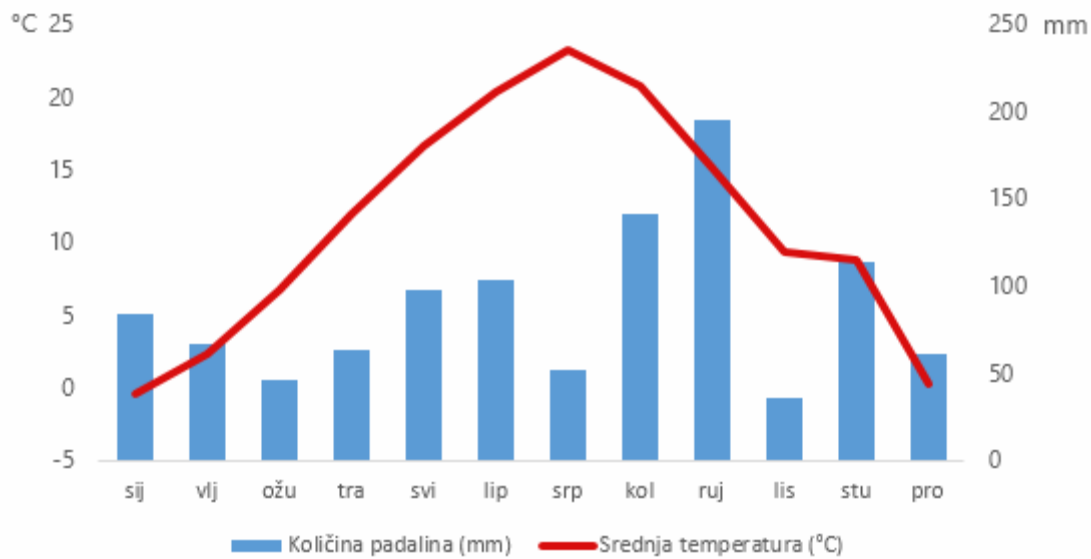
Kojima? ENCIKLOPEDIJAMA LEKSIKONIMA INTERNETOM

Pronađi sljedeće podatke:

Tražena informacija	Odgovor	Mjesto pronalaska - Knjiga (navedi koja) - Časopis (navedi koji) - Internet (navedi web stranicu) - Netko mi je rekao (tko) - Znam taj podatak
Čime se bavi Justin Bieber?		
Kada je rođen Noah Chomsky?		
Koliko je drama napisao William Shakespeare?		
Što je „Charlie bit my finger“?		
Što je Pandorina kutija?		
Što znači broj 821 na knjigama u knjižnici?		
Kada je svečano otvorena sportska dvorana OŠ Rovišće?		

Prouči tablicu i odgovori na pitanja!

Srednja mjesečna temperatura i količina padalina u Zagrebu u 2011. godini

www.vizualizancije.net

Koji je najsušiji mjesec u Zagrebu? _____

Koliko je padalina bilo u travnju 2011. godine? _____

Koja je prosječna mjesečna temperatura u Zagrebu u srpnju 2011. godine? _____

Pronađi sljedeće podatke!

Tko je bio Ivan Meštrović? _____

Kada i gdje je rođen Ivan Meštrović? _____

Kada i gdje je umro Ivan Meštrović? _____

Navedi jedno njegovo djelo! _____

Gdje si pronašao/pronašla odgovore na gore postavljena pitanja?

_____

Pronađi Oxford enciklopediju za mlade.

Tko je urednik Oxford enciklopedije za mlade? _____

Postoje li upute za korištenje enciklopedijom? _____

U kojem se svesku nalaze biografije? _____

Gdje si pronašao/la Oxford enciklopediju za mlade? _____

Ako nisi pronašao/la neki od podataka, koji je razlog tome?

d) Pitanje je bilo preteško.

e) Nisam želio/željela trošiti vrijeme na traženje odgovora.

f) Nisam znao/la gdje bih pronašao/la odgovor.

Upitnik

Spol: M Ž

Godina rođenja: _____

Govoriš li kod kuće hrvatskim jezikom? DA NE

Ako ne, kojim jezikom govoriš? _____

Opći uspjeh prethodnog razreda: 2 3 4 5

Opći uspjeh iz hrvatskog jezika iz prethodnog razreda: 2 3 4 5

Opći uspjeh iz matematike iz prethodnog razreda: 2 3 4 5

Čitaš li za školu u svrhu učenja? DA NE

Što čitaš za školu? LEKTIRE UDŽBENIKE BILJEŠKE
ENCIKLOPEDIJE ILI LEKSIKONE OSTALO (navedi što) _____

Čitaš li u slobodno vrijeme? DA NE

Što čitaš u slobodno vrijeme? KNJIGE ČASOPISE STRIPOVE
NOVINE OSTALO (navedi što) _____

Koliko često čitaš? SVAKODNEVNO 5-6 PUTA TJEDNO 2-3 PUTA TJEDNO
1 TJEDNO NIKADA

Koliko često učiš? SVAKODNEVNO 5-6 PUTA TJEDNO 2-3 PUTA TJEDNO
1 TJEDNO NIKADA

Koristiš li se pri učenju dodatnim materijalima? DA NE

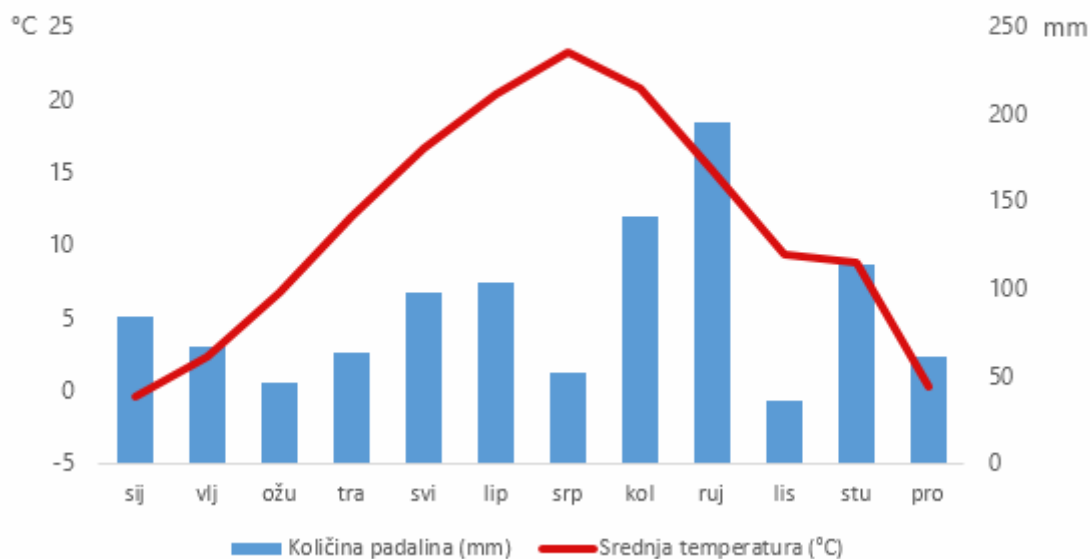
Koje? ENCIKLOPEDIJE LEKSIKONE INTERNET

Pronađi sljedeće podatke:

Tražena informacija	Odgovor	Mjesto pronalaska - Knjiga (navedi koja) - Časopis (navedi koji) - Internet (navedi web stranicu) - Netko mi je rekao (tko) - Znam taj podatak
Čime se bavi Justin Bieber?		
Kada je rođen Noah Chomsky?		
Koliko je drama napisao William Shakespeare?		
Što je „Charlie bit my finger“?		
Što je Pandorina kutija?		
Što znači broj 821 na knjigama u knjižnici?		
Kada je svečano otvoren novi dio OŠ Rovišće?		

Prouči tablicu i odgovori na pitanja!

Srednja mjesečna temperatura i količina padalina u Zagrebu u 2011. godini

www.vizualizancije.net

Koji je najsuši mjesec u Zagrebu? _____

Koliko je padalina bilo u travnju 2011. godine? _____

Koja je prosječna mjesečna temperatura u Zagrebu u srpnju 2011. godine? _____

Pretraživanje preko interneta.

Upiši u internetsku tražilicu po svom izboru naziv „hrvatska enciklopedija“.

Kako se zove Leksikografski zavod koji je utemeljio tu stranicu?

_____

U prozor za pretraživanje upiši pojam „Ivan Meštrović“ a zatim pronađi sljedeće podatke:

Kada i gdje je rođen Ivan Meštrović? _____

Kada i gdje je umro Ivan Meštrović? _____

Navedi jedno njegovo djelo! _____

Pretraživanje u knjižnoj građi.

Pronađi Oxford enciklopediju za mlade u školskoj knjižnici te pronađi sljedeće podatke.

Tko je urednik? _____

Postoje li upute za korištenje enciklopedijom? _____

U kojem svesku se nalaze biografije? _____

Ako nisi pronašao/la neki od podataka, koji je razlog tome?

- g) Pitanje je bilo preteško.
- h) Nisam želio/željela trošiti vrijeme na traženje odgovora.
- i) Nisam znao/la gdje bih pronašao/la odgovor.